

ధర్మము

విచారణ

విడుదల

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కుక మహర్షి

గురు నాటర మహర్షి

గురు వాశ్మికీ మహర్షి

గురు శిక్షప్తి

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాజీ

గురు గౌరమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు పీఠప్రహ్లాద స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు శ్రీలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయి

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు హాయి బాలా

గురు ఆరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమహార్య

వందే గురుపరంపరాం...

నన్ను “నేను” తెలుసుకోవటానికి

నన్ను “నేను” మార్చుకోవటానికి

“నేను” గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020120036079

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

*** సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు ***

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. X

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritTTD TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

వి దు ర నీ తి

స ం పా ద కు లు

పురాణపండ రామమూర్తి.

ప్ర కా శ కు లు

అధ్యాత్మ ప్రచారక సంఘం

భా ర త శా ఖి - రా జమండ్రి.

సంజయుడు పాండవ శిబిరం నుండి తిరిగి
వచ్చిన అనంతరం ధృతరాష్ట్రుడు వాని ముఖాన
పాండవుల అభిమతం గ్రహించి వికలచిత్తుడైనాడు.
అక్షణంలోనే ద్వారపాలకుని పిలిచి తక్షణం వెళ్ళి
విద్వాంసుడైన విదురుని తీసుకొనిరమ్మన్నాడు. ద్వార
పాలకుడు అమాత్యమందిరానికి వెళ్ళి విదురుని వెంట
బెట్టుకుని వచ్చాడు. సింహద్వారంలో విదురుడు
నిలబడ్డాడు. పరిచారకుడు లోపలకుపోయి ఆ వార్త
నివేదించాడు. ధృతరాష్ట్రుడు విదురుని లోపలకు
ప్రవేశ పెట్టమన్నాడు. రాజాజ్ఞానుసారం విదురుడు
అంతఃపురంలో అడుగుపెట్టి - ప్రభూ ! నేను విదురు
డను, మీ అజ్ఞానుసారం మీ సముఖానికి వచ్చాను.
ఇప్పుడు నేను చెయ్యవలసిన పనేమిటో అజ్ఞా
పించగోరుతున్నాను - అని చేతులు దోయిలింపాడు.

విదురా ! ధీమంతుడైన సంజయుడు ఉప
ష్టాప్యంనుండి తిరిగివచ్చి నాకు విశేషాలన్నీ వివ
రించాడు. తూర్పు తెల్లవారుతుండగా మన సభా
భవనంలో సంజయుడు విషయాలన్నీ వివరిస్తాడు.
నా మనస్సు ఎంతగానో వికలమవుతోంది. చింతా
గ్నిలో వేగిపోతున్నాను. కంటిమీద రెప్ప వాలడం
లేదు. ఈ రాజ్యంలో ధర్మార్థవివేకం నీకంటె
ఎవరికీ ఎక్కువ లేదు. కనక ఇప్పుడు నాకు
శాంతిని కలిగించే మార్గమేదో చెప్పు. సంజయుడు
రేపు సభలో వినిపించబోయే వారి సందేశం ఎలా
ఉంటుందో తెలియడం లేదు. అదే నన్ను వేధిస్తోంది
అని ధృతరాష్ట్రుడు విచారంతో ప్రశ్నించాడు.

ప్రభూ ! బలవంతులతో విరోధం దుర్భలులకు
ఉచితం కాదు. అటువంటివారికి రాత్రివేళ నిద్ర
వట్టదు. ఇతరుల సంపదలను హరించినవారికి, కాము
కునికి, చోరునికి నిద్రరాదు. ఇటువంటిదోషాలు
మీలో లేనప్పుడు మీ కెందుకు నిద్రరావటం లేదు?
పరధనాన్ని మీరు ఆశించడం లేదుగదా? - అని
విదురుడు ప్రశ్నించగా ధృతరాష్ట్రుడు - నేను
నీముఖంనుండి ధర్మప్రవచనం కోరుతున్నాను -
అన్నాడు.

ప్రభూ ! ఉత్తమలక్షణాన్వితుడైన ధర్మరాజు
తిలోకాధీశుడు కాగలడు. అటువంటి వాడు మీ
అజ్ఞులను సర్వదా శిరసావహించేవాడు. ఆ విషయం
విస్మరించి మీరు వారిని అడవులకు పంపారు.
మీరు ధర్మాత్ములూ, ధర్మజ్ఞులు. అయినా
అంధులు కావడంవల్ల వానిని గుర్తించలేక విపరీత
మార్గాన ప్రవర్తిస్తూ వారి రాజ్యభాగంకూడా వారి
కివ్వలేక పోతున్నారు. ధర్మజుడు సత్యపరాక్రముడు.
ధర్మనిష్ఠుడు, మియ్యందు గురుభావం కలవాడు.
ఇన్ని సద్గుణాలు వానిలో ఉన్నాయి. కనుకనే ఎటు
వంటి క్షేణాలైనా నిర్లిప్తంగా సహిస్తున్నాడు.

మీరు దుర్యోధన, దుశ్శాసన, కర్ణ, శకుని
ప్రభృతి అయోగ్యులపై విశ్వాసముంచి రాజ్యభారం
వారి కప్పగించి శాంతిని వాంఛించడం వివేకం
కాదు. సాత్విక స్వభావమూ ఉద్యోగయత్నమూ
దుఃఖసహనమూ నిశ్చలధర్మస్థితి కల పురుషుడు
ఎన్నడూ వంచుతుడు కాదు. వానినే విద్వాంసుడవి
మనీషులంటారు. దుష్కర్మలకు దూరంగా ఉంటూ
అస్తికబుద్ధితో, శ్రద్ధాసక్తులతో సత్కర్మలను అను
ష్ఠించడమే పండితలక్షణం. క్షోధము, లజ్జ, గర్వము

హర్షము, ఆత్మస్తుతి ఎవనిని వంచించవో వాడే
 విద్వాంసుడు. పృజలు ఎవనిసలహాలను గ్రహి
 స్తారో వాడే విద్వాంసుడు. ధర్మార్థాలను సరిస్తూ
 లోకవ్యవహారం గ్రహిస్తూ భోగచింత లేక పురుషా
 ర్థాన్ని సోధిస్తూ శక్త్యనుసారం కృషిచేస్తూ విషయా
 లను స్వల్పకాలంలో గ్రహిస్తూ ఆపస్తతప్రసం
 గాలు చెయ్యకుండా దుర్లభ విస్తువులను కోరికుండా
 పోయినవాటికోసం శోకించకుండా విపత్తులలో ధైర్యం
 పోగొట్టుకొనకుండా అరభించిన కార్యాలను మధ్య
 లో ఆపకుండా సోమరియై కూర్చోకుండా మనస్సును
 వశపరచుకొని చరించువారు పండితులు. వారె
 ప్పడూ మంచిపనులే చేస్తారు. కృతజ్ఞులై చరిస్తారు.
 అదరిస్తే అనందమూ అనాదరిస్తే అగ్రహమూ
 పొందరు. గంభీరగంగాహృదనదృశహృదయంతో
 ఉంటారు. పదార్థాల యదార్థస్వరూపం వారికి తెలు
 న్తుంది. ఒకనొక కార్యం నిర్వహించడానికి ఉత్తమ
 సాధనాలు వారికి ఉంటారు. ఉపాయాలలో ఆపా
 యంలేని విధానాలు వారికి తెలుస్తాయి. వారి
 వాక్కుకు అవరోధముండదు. వారిప్రతిభ గ్రంథ
 విషయాలను అవలీలగా గ్రహిస్తుంది. తార్కికశక్తి

వారిసొమ్ము. వారిబుద్ధి విద్యను అనుసరిస్తుంది. వారి
 విద్య బుద్ధియొక్క అదుపులో ఉంటుంది. శిష్టా
 చారాలను వారు ఉల్లంఘించరు. విద్యా వివేకం
 లేనిదే గర్వంతో చరించేవాడూ, దోషాడై తీవ్ర
 మనోరథాలు కలవాడూ మూర్ఖులే. ఏ కృషి చేయ్య
 కుండా సంపదలు వాంఛించేవాడూ స్వీయకార్యాలు
 విడిచి పరాచారాలు పాటించేవాడూ మిత్రులతో
 అసంబద్ధంగా చరించేవాడూ ఆయోగ్యులను
 వాంఛించేవాడూ సఖులను తిరస్కరించేవాడూ
 జలవంతులతో వైరం పెంచుకొనేవాడూ శత్రువులతో
 మైత్రీ సాగించి మిత్రకోటితో శత్రువం నెరపేవాడూ
 సందేహ విత్తుడై సర్వకార్యాలనూ సకాలంలో
 నిర్వర్తించనివాడూ మిత్రశూన్యుడూ పితృదేవతా
 కర్మలు నిర్వర్తించనివాడూ, అనాహుతుడై అగ
 మించేవాడూ పృచ్ఛ లేకుండా భాషించేవాడూ కృత
 ఘ్నులను విశ్వసించేవాడూ, దోషాచారసరాయ
 ణుడూ, పరదోషగ్రహణచిత్తుడూ, వ్యర్థకోధీ,
 అనధికారులకు ఉపదేశాలిచ్చేవాడూ, శూన్యాన్ని
 ఉపాసించేవాడూ, కృపణులను ఆశ్రయించేవాడూ
 వీరందరూ మూర్ఖులే.

విద్యాధనాలు విరివిగా ఉన్నా గర్వం లేకుండా
 చరించేవాడు పండితుడు. తనవల్ల పోషింపబడే
 వారికి భోజనభాజనాదులు సమకూర్చుకుండా స్వోదర
 మాత్రపూరణం. చేసుకొనేవాడు మహామూర్ఖుడు,
 మానవుడు ఒక్కడు చేసిన పాపఫలం ఎందరినో
 వేధిస్తుంది. పాపఫలానుభవంతో అది వారిని విడిచి
 పెడుతుంది. కాని కర్మమాత్రం దోషిగానే ఉంటాడు.
 మహావీరుని హస్తంలోని ధనస్సునుండి వెలువడిన
 బాణం ప్రతిపక్షవీరులలోని ఎవరినీ వేధింపక పోవ
 చ్చును. కాని విద్వాంసునివాక్కు సర్వప్రజా సమూ
 హంతో రాష్ట్రాన్నికూడా నశింపజేయగలదు. ఆత్మ
 బుద్ధితో కర్తవ్యాకర్తవ్యాలను నిశ్చయించుకొని శత్రు
 మిత్ర ఉదాసీనులను సామ దాన భేదదండోపాయా
 లతో వశపరచుకొని పంచేదియాలను జయించి
 నంధి, విగ్రహ, యావ, అనన, ద్వైధీభావ సమా
 శ్చయగుణాలను గ్రహించి స్త్రీ, ద్యూత, మృగయా
 వినోద, మద్యపాన, కటుపచన కఠినదండ
 స్వభావ కర్మశః ప్రవర్తనాది అన్యాయాలను విడిచి
 నుభించాలి.

(ఒకటి గొని రెంటి నిశ్చలయుక్తి జేర్చి, మూటి నాల్గింట కడువశ్యములుగ జేసి, ఏడింటిని గెల్చి యారింట నెఱిగి ఏడు, విడిచి వర్తించువాడు వివేక ధనుడు.)

త్రాగినవానినే విషం చంపుతుంది. బాణం గుచ్చుకొన్నవానినే యమసదనం చేరుస్తుంది. ప్రజలతో రాజును నశింపజేయువచ్చు.

ప్రభూ! ఏకాకిగా ఆహారం భుజించకూడదు. తనకుతానై విషమసమన్యలలో నిశ్చయాలు చేసికో కూడదు. ఒంటరిగా ప్రయాణం చెయ్యకూడదు. అందరూ నిద్రిస్తూండగా ఒక్కడు మేల్కొని ఉండు కూడదు. ఇది విద్వాంసుల మార్గము. సాగరతరణానికి నౌక ఏకైకసాధన మైనట్లు స్వర్గం చేరడానికి సత్యమే ఏకైకసాధనం. ఈవిషయాన్ని మీరు గుర్తించడంలేదు. క్షమాశీలుడు ఒకేఒక దోషంతో ఉంటాడనిప్రజలు భావిస్తారు. వారిదృష్టిలో ఆదోషం అనమర్దత, క్షమను అసామర్థ్యంగా భావించకూడదు. క్షమకంటె బలమైనది లేదు. అనమర్దునికి క్షమ గుణమైతే సమర్థునికి అదే భూషణం. ఈ జగత్తులో క్షమను మించిన పశీకరణశక్తి లేదు. శాంతి అనే

భగ్గం ధరించినవానిని యేదుష్టుడూ యేమీ చెయ్యలేడు. తృణకాష్టాలు లేనిదే అగ్నివెలువడదు. క్షమాహీనుడు తనతోపాటు ఇతరులనుకూడా బాధకు గురిచేస్తాడు. ధర్మమే కళ్యాణపథము. ఓరిమియే శాంతి మార్గం. విద్యయే ఆనందహేతువు. ఈ భూమండలంలో ఇద్దరే అధములు. కర్మను విడిచిపెట్టిన గృహస్థు, కర్మబద్ధుడైన సన్యాసీ, శత్రువులను అలక్ష్యంచేసే ప్రభువునూ పరదేశాలు తిరుగని విప్రుని యీపృథివి కబళిస్తుంది. కటూక్షులు పలుకమరదా దుష్టులను అదరించకుండా చరించడంకంటె విశేషమైనపని ఏమీ లేదు. ఇతరులచేత కోరబడిన పురుషుని కామించే స్త్రీకి, పరుల ఆశ్రయంలో ప్రవర్తించే పురుషుని అదరించే వ్యక్తికి భేదంలేదు దరిద్రుడై అమూల్యవస్తువులను అభిలషించేవాడూ, అనమర్దుడై కోధంతో ఉండేవాడూ తమకుతామే శత్రువులు. శక్తికలిగి క్షమతో ఉండేవాడూ నిర్ధనుడైనా ఉన్నంతలో దానం చేసేవాడూ స్వర్గంలో ఉన్నతస్థానం పొందుతారు. న్యాయోపార్జితధనం రెండు విధాల దురుపయోగ మవుతుంది. సత్పాత్రునకు దానం చెయ్యకపోవడం అపాత్రునకు దానం ఇవ్వడం.

ధనికుడై దానం చెయ్యనివాడూ దరిదురుడై కష్టాలు.
సహించలేనివాడూ ఉంటే వారిమెడ కొక బండరాయి.
కట్టి మడుగులో పడేయాలి. సక్రమంగా సన్యాసం.
సాగించినవారూ, సంగ్రామరంగంలో శత్రుహస్తా
లలో మరణించినవారూ నూర్యమండలాన్ని భేదించు
కుని ఉత్తమలోకాలకు పోతారు.

ప్రభూ! కార్యసాధనకు ఉత్తమ మధ్యమ అధ
మ రీతులు మూడున్నాయి. ఈ మూడుదారులూ శ్రుతి
ప్రొక్తములే. వీటిని యథాప్రకారంగా అదరించే
వారు సంపదల కధికారులవుతారు. దారా, పుత్ర,
దాసులకు సంపదలపై అధికారంలేదు. ఈమగ్గురూ
ఎవరి అధీనంలో ఉంటే వారి సంపదలు కూడా
వారి అధీనంలో ఉంటాయి.

పరధనాపహరణా, పరనారీ సాంగత్యమూ
సుహృద్భావపరిత్యాగమూ అనే మూడుదోషాలూ
మానవుని ధర్మాయుర్దాయ కీర్తులను క్షీణింప
జేస్తాయి. కామ, కోప, లోభాలు నరకానికి తెరచిన
మూడుద్వారాలు.

వరప్రసాదమూ. రాజ్యప్రాప్తి, పుత్రోద
యమూ అనే మూడూ ఏకకాలంలో ప్రాప్తించడం

కంటె శత్రువులు పెట్టే బాధలనుండి విముక్తిని పొందడం ఘనమైనది. నేను నీవాడననీ సేవకుడననీ నీకు భక్తుడననీ అర్థించిన వారిని ఎటువంటి విపత్తులలోనూ విడిచి పెట్టకూడదు. అల్పబుద్ధిని దీర్ఘబుద్ధిని త్వరపడేవానిని స్తోత్రపాఠకుని రహస్యవమాలోచనలకు పిలువకూడదు. వీరిని విద్యజ్ఞులు గుర్తుపట్టగలరు. కుటుంబ వృద్ధజనులనూ, విపత్తులలో పడిన ఉన్నతకుటుంబీకులనూ దరిదుర్లైన మిత్రులనూ సంతాన విహీనయైన సోదరిని ఆశ్రయమిచ్చి పోషించాలి.

ప్రభూ! ఇందుని అభ్యర్థనంమీద బృహస్పతి చెప్పిన విషయాలు కొన్నిచెబుతాను విను. దైవ సంకల్పమూ, ధీమంతులశక్తి, విద్వాంసులయెడ వినయమూ, పాపవినాశనకర కార్యచరణమూ అనే నాలుగూ మానవుని భయాన్ని దూరం చేస్తాయి. సకలమంగా సాగించకపోతే అవే భయహేతువులు. అగ్ని కార్యమూ, మౌనవ్రతమూ, శ్రద్ధాయుతమైన స్వాధ్యాయమూ, అదరదృష్టితో యజ్ఞానుష్ఠానమూ నడపాలి. తల్లితండ్రులనూ, అగ్నినీ, గురువునూ, ఆత్మనూ పంచాగులుగా భావించి సేవించాలి. చేవ,

పితృ, సన్యాస, అతిధిమానవులను పూజించేవాడు. కీర్తికాలి అవుతాడు. మానవు డెక్కడకు పోయినా, విత్తుడూ, శత్రువులూ, ఉదాసీనులూ' ఆశ్రయం పొందినవారూ, అశ్రయమిచ్చేవారూ వెంటఉంటారు. ఈ జ్ఞానంవెళ్ళు పంచకంలో యే ఇంద్రియం దోషముకత్తెనా వానినుండి బుద్ధి క్షీణిస్తూనే ఉంటుంది. సిరిసంపదలు కోరేవాడు నిద్రా భయ కోధ అలవ దీర్ఘ సూత్ర తంత్రాదిమర్గుణాలను విడిచిపెట్టాలి. అధ్యాపనంచెయ్యని గురువూ, మంత్రోచ్ఛారణలేవి హోతా, రక్షణకు అసమర్థుడైన రాజూ, కటువుగా భాషించే భార్యూ, గామంలో పశించగోరే గొల్ల వాడూ, వనవాసం వాంఛించే మంగలీ పరిత్యా జ్ఞులు. సత్య, దాన, క్షమ, అననూయ, కర్మపరతం త్రతాది సద్గుణాలను సావధానంతో అలవరుచు కోవాలి. ధనప్రాప్తి, ఆరోగ్యదేహమూ, అనుకూల వశీ ప్రియభాషణీ అయిన అర్థాంగీ, చెప్పచేతలలో ఉండే కుమారుడూ ధనార్జన కుపయుక్తమైన విద్యా యీలోకంలో పరమసుఖదాయకాలు. కామ, కోధ, లోభ, మోహ, మద, మత్సరాది అరిష్టద్వర్గాలను జయించి జితేంద్రియుడై చరించాలి. దొంగలు

ప్రమత్తులవల్ల, వైద్యులు రోగివల్ల, కామినీజనము
 కాముకులవల్ల, పురోహితులు యజమానునివల్ల,
 స్వర్థను వాంఛించే విద్వాంసుడు మూర్ఖునివల్ల
 జీవితం గడుపుతారు. సంరక్షణ లేకపోతే గోవు,
 వ్యవసాయమూ, స్త్రీ, విద్యా నశిస్తాయి. అప్పుడు
 తతోదరింపకపోతే సూర్యసఖ్యమూ, సేవా వినాశనా
 నికీ దాడితీస్తాయి. విద్యపరిపూర్తి అయిన అనంతరం
 శిష్యుడు గురువునూ, వివాహానంతరం తల్లిని
 కుమారుడూ, భోగభలానంతరం పురుషుడు స్త్రీనీ,
 పని జరిగినమీదట సహకరించిన వారిని. నదివి
 తరించాక నావనూ, రోగవిముక్తాన్యంతరం వైద్యునీ,
 దిస్మరించడం సహజం.

ఋణగ్రస్తుడు కాకపోవడం, ప్రవాసం ప్రాప్తిం
 చకపోవడం, సత్పురుష సాంగత్యం, కులవృత్తితో
 జీవికా నిర్వహణం అనేవే యీ లోకంలో సుఖాన్ని
 చేచ్చివి. ఈర్ష్యాద్వేషాలతో అసంతోష కోదాలతో
 అన్యక్షణశంకతో పరభాగ్యజీవికతో ఉండేవారు
 దుఃఖబాగులే. కామినీజనసాంగత్యాన్ని, వేటనూ
 మద్యపానాన్ని, జూదాన్ని, పరుషప్రసంగాలనూ,
 ధనదుర్వినియోగాన్ని, కఠోరదండనీతిని ప్యభివు

పరిత్యజించాలి, బ్రహ్మద్వేషమూ, బ్రహ్మణ
 ధనాపహరణా, విప్రదండనా, వారిని నిదించడంతో
 సంతోషమూ, వారిప్రస్తుతిని అకర్ణించలేకపోవ
 డమూ, యజ్ఞయాగాదులలో వారిని విస్మరించ
 డమూ, అర్ధించినప్పుడు విప్రకోటిపై దోషారోపణ
 చేయడమూ అనే దోషాలను ధీమతులు దరిచేరి
 నివ్వకూడదు. మిత్రసమాగమమూ, ధనప్రాప్తి,
 పుత్రాలింగనమూ, దారాసంగమమూ, కాలాను
 సారం ప్రియవచనాలాపమూ నిజప్రజల ఔన్నత్య
 మూ, అభీష్టప్రస్తుతి, సంఘప్రతిష్ఠా అనేవి సంతో
 షకరాలు, లౌకిక సుఖాలకు యవే సాధనాలు. కలి
 నత, ఇంద్రియవిగ్రహము, పరాక్రమము, శాస్త్ర
 జ్ఞానము, ధీశక్తి, మితభాషిత్వము, యథాశక్తి
 దానము, కృతజ్ఞత అనేవి కీర్తికి హేతువులు. సవద్వారా
 లతో త్రిస్తంభాలతో పంచసాక్షులతో ఆత్మకు అవాన
 స్థానమైన యీ దేహగృహంయొక్క తత్వం గ్రహిం
 చడంకంటె వేరే జ్ఞానం లేదు.

సావధానరహితుడూ, ఉన్మత్తుడూ, మద్య
 పానీ, అలసినవాడు, కోధి, కుధార్తుడు, తొందర
 పడేవాడు, లోభి, భయభీతుడు, కామకుడూ, ధర్మ

తత్త్వం గ్రహించలేదు. ఈ విషయమై ప్రహ్లాద
 ఘృధన్యులగాధ ఒకటి ఉన్నది. కామకోధాలను
 విడిచి పాతులకు దానం చేస్తూ శాస్త్రజ్ఞానం తెలు
 నుకుంటూ కర్మవ్యాన్ని నిర్వహించే రాజుకు ప్రజలు
 వారి నమస్కరిస్తారు. ప్రజలలో విశ్వాసం కలగ
 జేస్తూ అపరాధులను దండిస్తూ నరికివే ప్రభువు
 నర్వసంపద సంపన్నుడౌతాడు. సావధానుడై దుర్బ
 లులను అవమానించకుండా శత్రువులతో చతుర
 వ్యవహారం సాగిస్తూ బలవంతులతో సంగ్రామం
 సాగించక అవకాశానుసారం పరాక్రమం ప్రద
 ర్శిస్తూ ఉండే ధీమతు యెన్నివిషయము వచ్చి మీద
 పడ్డా విచారసాగరంలో మునిగిపోకుండా వాటిని
 నహిస్తూ ప్రయత్నశీలుడై ఉంటే అవలీలగా శత్రు
 వును జయించవచ్చు. వృధాగా విచేశాలలో తిరి
 గేవాడూ, పాపులతో మైత్రి చేసేవాడూ, పరస్త్రి
 గామీ, పాషండుడూ, చోరుడూ, కుటిలుడూ. మధు
 పానంచేసేవాడూ దుఃఖాలలో పడతారు. క్రోధమూ,
 తొందరపాటూ, పురుషార్థరాహిత్యమూ. అన్యతవాది
 త్వమూ దుఃఖహేతువులు. మిత్రుల క్షేమంకోసం
 పోరాడనివాడూ, అదరించినవారిపై క్రోధం చూపే

వాడూ, వివేకహినుడూ, పరదోషైకదృష్కు, దయా
 రహితుడూ, అధికప్రసంగి లోకంలో పేరుప్రఖ్యా
 తులు పొందలేరు. వేషపటాటోపం లేకుండా ఆత్మ
 ప్రశంస చేసుకోకుండా క్రోధం కలిగినా కటువుగా
 బాషించకుండా ఉండే మానవుడు సర్వజనాదర
 ణీయు డవుతాడు. గర్వరహితుడూ, హైన్యం ప్రద
 ర్శించనివాడూ, శాంతించిన వైరాన్ని ప్రకోపించ
 చెయ్యనివాడూ, ప్రమాదాలు మీదపడ్డా అనుచితా
 న్ని సహించనివాడూ, యితరుల దుఃఖానికి సంతో
 షించనివాడూ, దానంచేసి విచారించనివాడూ, సజ్జవ
 శ్రేష్టులు, దేశవ్యవహారావసరాలూ జాతిధర్మాలూ
 తెలిసినవానికి ఉత్తమాధమవివేకం కలుగుతుండై
 అటువంటి వివేకి జనసంఘంలో తన ప్రతిష్ఠను
 సంస్థాపించుకోగలడు. రాజద్యోహియై మోసదృష్టితో
 పాపకర్మలు చేసేవాడూ గర్వీ, మత్తుడూ మోహీ,
 మత్తుడూ, ఉన్మత్తుడూ అదిగాగలవారితో వివాదానికి
 పోరాదు. దాన హోమ పూజా ప్రాయశ్చిత్తాది
 తాకిక కర్మలను నిర్వహించేవాడు వృద్ధిలోకి వస్తాడు.
 నమానశీలురతో వివాహమూ, మైత్రీ, వ్యవహారమూ
 సాగించాలి. గుణసంపన్నులను ముందుంచుకొని

నడిచేవాడు నీతివిడుడు. ఆశీతులకు తృప్తిగా పెట్టి
మితంగా భుజించాలి, అధిక కాలం కృషి చేసి తక్కువగా
నిడుచునూ ఆర్దులకు దానంచేస్తూ ఉండేవాడు
ఆనంద దూరుడొతాడు. స్వేచ్ఛానుసారం చరిస్తూ
వరేచ్ఛను పరిగ్రహించకుండా తన అలోచనలను
గుప్తంగా ఉంచుకుంటూ స్వీయకార్యాలను సక్ర
మంగా నిర్వహించుకోవాలి. సత్యవాదీ, కోమల
వ్యభాషణుడూ, ఉన్నతాభిప్రాయుడూ, అదిరశీలీ,
భూతశాంతకరుడూ అయినవాడు శ్రేష్ఠ రత్నంలా
జాతివారిలో ప్రసిద్ధుడొతాడు. లజ్జాశీలీని సర్వప్రణామ
గౌరవిస్తాయి. ఏకాగ్రచిత్తంతో శుద్ధహృదయంతో
తనంతతేజస్సతో ఆ పురుషుడు సూర్యునివలె భాసి
స్తాడు.

పాండురాజు శాపదగ్ధుడైనా పాండవులైదు
గురూ జన్మించారు. ఇంద్రసదృశులైన వారిని చిన్న
శాటినుండి మీరే పెంచి పోషించి విద్యాబుద్ధులు
నేర్పారు. వారు మీ అదేశాలను అంజలిఘటించి అను
సరిస్తున్నారు. ఈ నాడు వారి రాజ్యభాగం వారికిచ్చి
మీబిడ్డలతో మీరు నుఖంగా ఉండండి. ఇలా చేసి

నట్లయితే దేవతలు సంతోషిస్తారు. ఈ ప్రజానీకం మిమ్మల్ని వేలెత్తి చూపదు అని విదురుడు ముగించాడు.

నా మనస్సులోని చింత నాకు నిద్రపట్టనివ్వడం లేదు. ఇప్పుడు నేను చెయ్యవలసిన పనేమిటో నిర్ణయించి చెప్పి. ధర్మార్థవిదుడవైన నువ్వు బాగా వివేచనం చేసి సత్యపథం నిర్దేశించు. కురుపాండవులకు ఏది హితమైనదో దానినే చెప్పి. నా హృదయం అరిష్టాలనే శంకిస్తోంది. కనుక నా కవేగోచరిస్తూ వేదిస్తున్నాయి. ధర్మరాజు ఏం కోరుతాడో అలోచించి చెప్పి - అని ధృతరాష్ట్రుడు ప్రశ్నించగా విదురుడు మహారాజా! ఎదుటివాని పతనాన్ని కోరకుండా చరించేవ్వకై అర్థించక పోయినా వానికి కళ్యాణమార్గమే చెప్పాలి. రానున్న విపత్తులు కూడా నూచించాలి. నేను కళ్యాణప్రదాలూ ధర్మయక్తాలూ అయిన విషయాలు చెబుతాను వినండి. దుష్టమార్గాన కపటవ్యవహారాలు సాగించడం కోసం మీరు యత్నించకండి, సన్మార్గాన సదుపాయాలలో కృషిచేసినప్పుడు అది ఫలించక పోయినా ధీమంతుడు విచారించకూడదు, ఏప్రయో

జనంతో మనం కర్మ ప్రారంభిస్తున్నామో అది ముందుగా నిశ్చయించుకొని దాని విషయమై పూర్వా పరాలు చింతించి తొందరపడకుండా సావధాన చిత్తంతో దాని పరిణామాలనూ ఫలితాలనూ పరిశీలించి ముందడుగు వేయాలి. లాభమూ, హానీ, ధనమూ, దేశకాలస్థితులూ, దండనీతీ ఎరుగని రాజు రాజపదవికి అర్హుడుకాడు, పైవిషయాలన్నీ గ్రహించి ధర్మార్థాలయందు సావధానచిత్తుడై చరించేవాడు రాజ్యార్హుడు. రాజపదవి లభించింది కదా అని అనుచితంగా వ్యవహరించకూడదు. వార్ధక్యం సౌందర్యాన్ని హరించేటట్లు ఉద్దండ వ్యవహారం సంపదలను నశింపజేస్తుంది. గాలము ముల్లుకు గుచ్చబడిన అహారాన్ని వాంఛించే మీనం దాని పరిణామాన్ని ఆలోచించలేదు. పురుషుడు ఈ విషయం గ్రహించి తనకు ఆరోగ్యం కలిగించే వస్తువునే గ్రహించాలి. హితకరమైనదీ జీర్ణమయ్యేది ఆరగించాలేకాని పచ్చికాయలు కోసి నట్లయితే దానివల్ల రసం సిద్ధించదు. అది వానికి ప్రయోజనకారి కాకపోగా దాని బీజంకూడా నశిస్తుంది. పక్వఫలాలు స్వీకరించడంవల్ల ఫలరసా

లతో పాటు బీజంకూడా నిలబడుతుంది. తుమ్మెద పువ్వులకు ప్రమాదం కలగకుండా మకరందం గోలేటట్లు ప్రభువు ప్రజలకు హాని కలుగకుండా ధనం సంగ్రహించాలి. తోటమాలి చెట్టుకు ప్రమాదం రాకుండా పువ్వులు కోసేటట్లు ప్రభువు ప్రజల నుండి పన్నులు గ్రహించాలి.

ఒకానొక కార్యం చెయ్యబోయేముందు దాని వల్ల సిద్ధించే ప్రయోజన అప్రయోజనాలను ముందు గనే నిర్ణయించుకోవాలి. అసాధ్యాలకోసం కృషి చెయ్యడం అనవసరం అని తెలిసికూడా కృషిచేస్తే అది వ్యర్థమే కదా, అనవసరంగా కోధం కలిగే వానిని ఆకారణంగా సంతోషించే వానిని ప్రజలు రాజుగా గ్రహించరు. నపుంసకుని భర్తగా వరించే స్త్రీ ఎవరు ? స్వల్పకృషితో మహత్తరఫలాలనిచ్చే కార్యాలవైపే ధీమంతుడు తన బుద్ధిని మరల్చు తాడు. అనురాగహృదయంగల ప్రభువు ప్రజల ఆదరానికి పాత్రుడౌతాడు. ప్రభువు పుష్పితవృక్షం వలె ప్రసన్నుడై ఉండాలేగాని అధికఫలాల నందివ్వ గూడదు. అల్పశక్తియుతుడైన ధీరునివలె గోచరించాలి. మనోవాక్కాయకర్మలతో ప్రజలకు నం

తోనం కలిగించే ప్రభువు ప్రఖ్యాతు డౌతాడు.
భయంకరుడైన ప్రభువును ప్రజలు పరిత్యజిస్తారు.
ప్రభంజనం కారుమేఘాలను చిన్నాభిన్నం చేసి
నట్టు దుష్కర్మతు రాజ్యాన్ని పాడుచేస్తాయి. పరం
సరాగతంగా సజ్జనులచరించే మార్గాన నడిచే మహి
పాలునికి సిరిసంపదలతో రాజ్యం వృద్ధిపొందు
తుంది. ధర్మమార్గం విడిచి అధర్మంగా పోయే ప్రభువు
ఏలుబడిలొని రాజ్యం నిష్ప్రమిదపడ్డ చర్మంలా
ముడుచుకుపోతుంది. పరరాజ్యసాధనార్థం చేసే
ప్రయత్నాలతో బాటు స్వీయరాజ్య సంరక్షణానికి
కూడా కృషి అవసరం. ధర్మంతోనే రాజ్యాన్ని సంర
క్షించాలి. ధర్మబద్ధుడైన రాజును రాజ్యలక్ష్మి విడు
వదు. అదికప్రసంగులనుండి ఉన్మత్తులనుండి
వ్రలాపకులనుండి బాల్కురనుండి సారవిషయాలు.
శిలలనుండిబంగారం గ్రహించునట్లు గ్రహించాలి,
శిలోంఛ వృత్తితో జీవితం సాగించేవానివలె ధీరులు
భావపూర్ణశబ్దాలనూ, సూక్తులనూ, సత్కర్మలనూ
గ్రహించాలి. వేదాలవల్ల విప్రులూ గంధంవల్ల
గోవులూ గూఢచారులవల్ల రాజులూ నేత్రాలతో
ప్రజలూ వాసవాలను గ్రహింపారు సాక్షి

క్షేణాలే పొందుతుంది. సాధువుగా నిలబడి పాలిచ్చే
ఆవును ప్రజలు బాధించరు. మృదువైన లోహాన్ని
అగ్ని తప్తంచెయ్యనక్కరలేదు. వంగేకర్మను వంచ
డానికి ప్రయత్నించేవాడుంటాడా? ఇది గ్రహించిన
ధీమంతుడు బలిష్ఠులముందు తనే వంగుతాడు.
అందువల్ల వానికి ఆవనతికాదు. పైగా అలొంగు
బాటు ఇందునీకి నమస్కరించడంవంటిది.

పశురక్షకుడు మేఘుడు. ప్రభుసహాయకుడు
మంత్రి. స్త్రీకి ఆవుడు భర్త. బ్రాహ్మణులకు వేదాలే
బంధువులు. సత్యంచేత ధర్మం రక్షింపబడుతుంది.
విద్య యోగరక్షితము. "సౌందర్యానికి శుభ్రత రక్ష
ణాధారము. నీచకులజుడైనా సదాచారంవల్ల శ్రేష్ఠు
డౌతాడు. పరధనాన్ని రూపపరాక్రమ సాభాగ్య
సన్మానాలనూ ద్వేషించేవానిరోగం మందులతో కుద
రదు. అకార్యాలాచరించడంవల్ల చేస్తున్నపనిలో
ప్రమాదాలు కలుగచెయ్యడంవల్ల కార్యసిద్ధికి
పూర్వమే ఆ రహస్యం ప్రకటించడంవల్ల భయం
కర స్థితుగతు లేర్పడతాయి,

విద్యా ధన కుల మదాలుండకూడదు. ఈ మూ
డూ సజ్జనులకు దాంతిని కలిగిస్తాయి. ఉత్తములకు

తుంది. ధర్మమార్గం విడిచి అధర్మంగా పోయే ప్రభువు
ఏలుబడిలోని రాజ్యం నిష్ప్రమిదపడ్డ చర్మంలా
ముడుచుకుపోతుంది. పరరాజ్యసాధనార్థం చేసే
క్రయత్నాలతో బాటు స్వీయరాజ్య సంరక్షణానికి
కాడా కృషి అవసరం. ధర్మంతోనే రాజ్యాన్ని సంర
క్షించాలి. ధర్మబద్ధుడైన రాజును రాజ్యలక్ష్మి విడు
దు. అధికప్రసంగులనుండి ఉన్మత్తులనుండి
గ్రలాపకులనుండి బాల్కులనుండి సారవిషయాలు.
లనుండిబంగారం గ్రహించునట్లు గ్రహించాలి,
రోంభ వృత్తితో జీవితం సాగించేవానివలె ధీరులు.
వహ్నిరక్షబాలనూ, సూక్తులనూ, సత్కర్మలనూ
హించాలి. వేదాలవల్ల విప్రులూ గంధంవల్ల
వులూ గూఢచారులవల్ల రాజులూ నేత్రాలతో
జలూ వాస్తవాలను గ్రహిస్తారు. పొడిచే ఆవు

క్లేశాలే పొందుతుంది. సాధువుగా నిలబడి పాలిచ్చే
 ఆవును ప్రజలు బాధించరు. మృదువైన లోహాన్ని
 అగ్ని తప్తంచెయ్యనక్కరలేదు. వంగేకర్మను వంచ
 దానికి ప్రయత్నించేవాడుంటాడా? ఇది గ్రహించిన
 ధీమంతుడు బలిష్ఠులముందు తనే వంగుతాడు.
 అందువల్ల వానికి ఆవనతికాదు. పైగా ఆ లొంగు
 బాటు ఇందునికి నమస్కరించడంవంటిది.

పశురక్షకుడు మేఘుడు. ప్రభుసహాయకుడు
 మంత్రి. స్త్రీకి అత్తడు భర్త. బ్రాహ్మణులకు వేదాలే
 బంధువులు. సత్యంచేత ధర్మం రక్షింపబడుతుంది.
 విద్య యోగరక్షితము. 'సౌందర్యానికి శుభ్రత రక్ష
 శాధారము. నీచకులజుడైనా సదాచారంవల్ల శ్రేష్ఠు
 డౌతాడు. పరధనాన్నీ రూపపరాక్రమ సౌభాగ్య
 సన్మానాలనూ ద్వేషించేవానిరోగం మందులతో కుద
 రదు. అకార్యాలాచరించడంవల్ల చేస్తున్నపనిలో
 ప్రమాదాలు కలుగచెయ్యడంవల్ల కార్యసిద్ధికి
 పూర్వమే ఆ రహస్యం ప్రకటించడంవల్ల భయం
 కర స్థితుగతు లేర్పడతాయి,

విద్యా ధన కుల మదాలుండకూడదు. ఈ మూ
 డూ సజ్జనులకు దాంతిని కలిగిస్తాయి. ఉత్తములకు

తోనం కలిగించే ప్రభువు ప్రఖ్యాతు డౌతాడు.
 భయంకరుడైన ప్రభువును ప్రజలు పరిత్యజిస్తారు.
 ప్రభంజనం కారుమేఘాలను చిన్నాభిన్నం చేసి
 నట్టు దుష్కర్మతు రాజ్యాన్ని పాడుచేస్తాయి. పరం
 సేరాగతంగా సజ్జనులచరించే మార్గాన నడిచే మహి
 పాలునికి సరిసంపదలతో రాజ్యం వృద్ధిపొందు
 తుంది. ధర్మమార్గం విడిచి అధర్మంగా పోయే ప్రభువు
 ఏలుబడిలోని రాజ్యం నిష్ప్రమిదపడ్డ చర్మంలా
 ముడుచుకుపోతుంది. పరరాజ్యసాధనార్థం చేసే
 వ్యయంతోబాటు స్వీయరాజ్య సంరక్షణానికి
 కూడా కృషి అవసరం. ధర్మంతోనే రాజ్యాన్ని సంర
 క్షించాలి. ధర్మబద్ధుడైన రాజును రాజ్యలక్ష్మి విడు
 వదు. అధికప్రసంగులనుండి ఉన్మత్తులనుండి
 వ్యలాపకులనుండి బాలురనుండి సారవిషయాలు.
 శిలలనుండిబంగారం గ్రహించునట్లు గ్రహించాలి,
 శిలోంఛ వృత్తితో జీవితం సాగించేవానివలె ధీరులు
 భావపూర్ణశబ్దాలనూ, సూక్తులనూ, సత్కర్మలనూ
 గ్రహించాలి. వేదాలవల్ల విప్రులూ గంధర్వల
 గోవులూ గూఢచారులవల్ల రాజులూ నేత్రాలతో
 ప్రజలూ వాస్తవాలను గ్రహిస్తారు. పొడిచే ఆవు

కేశాలే పొందుతుంది. సాధువుగా నిలబడి పాలిచ్చే
 ఆవును ప్రజలు బాధించరు. మృదువైన లోహాన్ని
 అగ్ని తప్తంచెయ్యనక్కరలేదు. వంగేకర్మను వంచ
 డానికి ప్రయత్నించేవాడుంటాడా? ఇది గ్రహించిన
 ధీమంతుడు బలిష్ఠులముందు తనే వంగుతాడు.
 అందువల్ల వానికి ఆవనతికాదు. పైగా ఆ లొంగు
 బాటు ఇంద్రునికి నమస్కరించడంవంటిది.

పశురక్షకుడు మేఘుడు. ప్రభుసహాయకుడు
 మంత్రి. స్త్రీకి అత్తడు భర్త. బ్రాహ్మణులకు వేదాలే
 బంధువులు. సత్యంచేత ధర్మం రక్షింపబడుతుంది.
 విద్య యోగరక్షితము. సౌందర్యానికి శుభ్రత రక్ష
 ణాధారము. నీచకులజుడైనా సదాచారంవల్ల శ్రేష్ఠు
 డౌతాడు. పరధనాన్నీ రూపపరాక్రమ సౌభాగ్య
 సన్మానాలనూ ద్వేషించేవానిరోగం మందులతో కుడ
 రదు. అకార్యాలాచరించడంవల్ల చేస్తున్నపనిలో
 ప్రమాదాలు కలుగచెయ్యడంవల్ల కార్యసిద్ధికి
 పూర్వమే ఆ రహస్యం ప్రకటించడంవల్ల భయం
 కర స్థితుగతు లేర్పడతాయి,

విద్యా ధన కుల మదాలుండకూడదు. ఈ మూ
 డూ సజ్జనులకు దాంతిని కలిగిస్తాయి. ఉత్తములకు

సహాయం చేసేవారు సత్పురుషులు. ఉన్నత వేష
 భాషలు సభనలరిస్తాయి. గోవు మధురరసాల
 నిస్తుంది. వాహకుడు మార్గాయానం పొందడు.
 ఉత్తమశీల స్వభావాలుకలవాడు సర్వులనూ జయి
 స్తాడు. వ్యక్తికి ప్రధానమైన శీలం నశిస్తే వాని
 జీవితం వ్యర్థమే. ధనమదోన్మత్తుని ఆహారంలో మాం
 సమూ సామాన్యుని ఆహారంలో క్షీరరసమూ దరి
 ద్దుని భోజనంలో తైలమూ అధికంగా ఉంటాయి.
 దరిద్దులకు ఆకలి యెక్కువ. ధనికుడికి జీర్ణశక్తి
 తక్కువ. దరిద్దుని ఉదరంలో కాష్టమైనా జీర్ణ
 మవుతుంది. అధముడు జీవితానికి, మధ్యముడు
 మృత్యువుకూ, ఉత్తముడు అవమానానికి భయపడ
 తారు. ఐశ్వరం కలిగించే మదంకంటే సురాపాన
 మదం అధికమైనదికాదు. ఐశ్వర్యమత్తుడు సంప
 దలు నశిస్తేకాని ఆ మత్తును వదలలేడు. సూర్యాది
 గ్రహ పరిభ్రమణవలయంలో ఉండని తారకల
 వలె అదువులో లేని ఇంద్రియాలు కష్టభాజకాలే.
 జితేంద్రియుడు శుక్లపక్ష చంద్రునివలె వృద్ధిపొం
 దుతాడు. ఇంద్రియాలనూ మనస్సనూ జయించ
 కుండా మంతులను స్వాధీనంలో ఉంచుకోగోరే

వాడూ మంత్రులను వశపరుచుకోకుండా శత్రువులను జయించగోరేవాడూ ప్రజాభిమానం పొందలేరు. మనశ్శత్రువును ముందు జయించాలి. మనస్సును జయించి అపరాధులను శిక్షిస్తూ కార్యాలను పరిశీలిస్తూ ఉండేవారిని లక్ష్మి వరిస్తుంది.

ఈ మానవశరీరమొక రథం. బాసక బుద్ధి సారథి. ఇంద్రియాలు అశ్వాలు. వీనిని వశంలో ఉంచుకొనేవాడు మహారథికునివలె మహాసారథి. మంత్రోజయం పొందుతాడు. అశిక్షితాలై పట్టుతప్పిన గుఱ్ఱాలు మధ్యేమార్గంలో సారథిని పడగొట్టేటట్లు. వశంలోని ఇంద్రియాలు పురుషుని అర్థానర్థజ్ఞానాన్ని నశింపజేసి దుఃఖభాగుని చేస్తాయి. ధర్మార్థాలను విడిచి విషయలోలుడై చరించేవాడు అచిరకాలంలో ఐశ్వర్య ప్రాణ శ్రీ ధనాలను పోగొట్టుకుంటాడు. అత్మజ్ఞాని గ్రహించడానికి నిరంతరం కృషి చెయ్యాలి. ఆత్మకు మంచిన మిత్రుడూ శత్రువూ లేరు. దాన్ని జయించినవారికి అదే మిత్రము. లేకపోతే అచేపరమశత్రువు. సూక్ష్మరంధ్రాలు కల వలలోపడ్డ రెండు పెద్దచేపలు దానిని కొరికి వేసేటట్లుకామకోధాదినే వినాలు వివేకాన్ని నశింపజేస్తాయి. ధర్మార్థాలను పరిశీలించుకొని విజయం

కోసం కృషిచేసేవాడు. సులభంగా వానిని సాధి
 స్తాడు. చిత్తవికారానికి హేతుభూతాలైన పంచేద్రి
 యాలను శత్రువులుగా బావించి వానిని జయిస్తేనే
 శత్రువిజయం సాధ్యమవుతుంది. సాధువులు
 నత్కర్మలవల్ల రాజు రాజ్యభోగాలవల్ల సుఖ
 తొతారు. పాపాశ్ములతో సాంగత్యంగల సజ్జనులు
 కూడా దండనార్హులే అవుతారు. ఎండిన కట్టెతో
 కలిసే పచ్చికర్రకు కూడా అగ్నిబాధ తప్పదుకదా!
 అందుచేతనే దుర్జనసాంగత్యం ఉచితం కాదు. ఇం
 ద్రియ లోలుని అయింద్రియాలే ఆరగిస్తాయి. గుణ
 గ్రహణమూ సరళస్వభావమూ పవిత్రస్ఫూర్
 యమూ సంతోషభావమూ మృదువచనమూ సత్య
 వ్రతమూ యింద్రియ సంయమనమూ దుష్టుల
 దరిజేరవు. ఆత్మజ్ఞానమూ క్రోధరాహిత్యమూ సహన
 శీలమూ వాగ్దానరక్షణ దానశీలమూ ధర్మపరా
 యణితా అధములకు పట్టవు. విద్వాంసులను నింది
 స్తూ మూర్ఖులు సంతోషిస్తారు. ఎదుట వానిని నిందిం
 చడమే స్వభావంగా కలవాడు మహాపాపి. నింద
 లను సహిస్తూ వారిని క్షమించేవాడు పుణ్యాత్ముడు.
 హింస దుష్టులకు బలం, దండనీతి రాజులకు బలం,
 సేవ స్త్రీలకు బలం. క్షమ గుణశీలికి బలం.

వాక్కును స్వాధీనంలో ఉంచుకోవడంకంటే
 కష్టమైనది లేదు. చమత్కారయుక్తులతో విశేషార్థా-
 లనుప్రతిపాదించగల వాణి మితంగానే ఉంటుంది.
 మధురశబ్దయుతమైన విషయం కళ్యాణప్రదమే
 ఉవుతుంది. అదేవిషయంకటూక్తులతోనిండితే అనర్థ-
 వాయక మవుతుంది. గొడ్డలిదెబ్బలు తిన్న ఆర-
 ణ్యం చిగిరించవచ్చు. కాని కటువచనాలతో దెబ్బ-
 తిన్న హృదయం కోలుకోదు. శరీరంలో నాటిన
 తీక్షణశరాలను పెరికి పారవెయ్యవచ్చు. కాని పరుష
 భాషవాలుమాత్రం గుండెలోనుండి పైకి తియ్య-
 లేము అందుచేతనే బిడ్వాంసులు కటువుగా భాషిం-
 చు. దేవతలు ఎవనికి ప్రరాజయం కోరుతారో వాని-
 బుద్ధినే ముందుగా బారిస్తారు. అంతతో వాడు
 దుష్కర్మరతు డవుతాడు. వినాశకాలం సమీపిం-
 చినప్పుడే బుద్ధి నశిస్తుంది. అన్యాయం ప్రవే-
 శిస్తుంది.

మహారాజా! నీ కొడుకులు పొండవులను విరోధ-
 దృష్టితో చూస్తున్నారని మరచిపోకు. సర్వసద్గుణ-
 సంపన్నుడైన ధర్మరాజు త్రిలోకాధీశుడు కాగలడు.
 ధర్మార్థవిదుడూ తేజస్సంపన్నుడూ ధీమంతుడూ.

కోసం కృషిచేసేవాడు. సులభంగా వానిని సాధిస్తాడు. చిత్తవికారానికి హేతుభూతాలైన పంచేదియాలను శత్రువులుగా భావించి వానిని జయిస్తేనే శత్రువిజయం సాధ్యమవుతుంది. సాధువులు నత్కర్మలవల్ల రాజు రాజ్యభోగాలవల్ల సుఖులౌతారు. పాపాత్ములతో సాంగత్యంగల సజ్జనులు కూడా దండనార్హులే అవుతారు. ఎండిన కట్టతో కలిసే పచ్చికర్రకు కూడా అగ్నిబాధ తప్పదుకదా! అందుచేతనే దుర్జనసాంగత్యం ఉచితం కాదు. ఇంద్రియ లోలుని అయింద్రియాలే ఆరగిస్తాయి. గుణగ్రహణమూ సరళస్వభావమూ పవిత్రహృదయమూ సంతోషభావమూ మృదువచనమూ సత్యవ్రతమూ యింద్రియ సంయమనమూ దుష్టుల దరిజేరవు. ఆత్మజ్ఞానమూ క్రోధరాహిత్యమూ సహనశీలమూ వాగ్దానరక్షణా దానశీలమూ ధర్మపరాయణతా అధములకు పట్టవు. విద్వాంసులను నిందిస్తూ మూర్ఖులు సంతోషిస్తారు. ఎదుటవానిని నిందించడమే స్వభావంగా కలవాడు మహాపాపి. నిందలను సహిస్తూ వారిని క్షమించేవాడు పుణ్యాత్ముడు. హింస దుష్టులకు బలం, దండనీతి రాజులకు బలం, సేవ స్త్రీలకు బలం. క్షమ గుణశీలికి బలం.

వాక్కును స్వాధీనంలో ఉంచుకోవడంకంటే కష్టమైనది లేదు. చమత్కారయుక్తులతో విశేషార్థాలనుప్రతిపాదించగల వాణి మితంగానే ఉంటుంది. మధురశబ్దయుతమైన విషయం కళ్యాణప్రదమే అవుతుంది. అదేవిషయంకటూక్తులతోనిండితే అనర్థచాయక మవుతుంది. గొడ్డలిదెబ్బలు తిన్న ఆరణ్యం చిగిరించవచ్చు. కాని కటువచనాలతో దెబ్బ తిన్న హృదయం కోలుకోదు. శరీరంలో నాటిన తీక్షణశరాలను పెరికి పారదెయ్యవచ్చు. కాని పరుషభాషనాలుమాత్రం గుండెలోనుండి పైకి తియ్యలేము. అందుచేతనే విద్వాంసులు కటువుగా భాషించరు. దేవతలు ఎవనికి కురాజయం కోరుతారో వానిబుద్ధినే ముందుగా పారిస్తారు. అంతతో వాడు దుష్కర్మరతు డవుతాడు. వినాశకాలం సమీపించినప్పుడే బుద్ధి నశిస్తుంది. అన్యాయం ప్రవేశిస్తుంది.

మహారాజా! నీ కొడుకులు పొండవులను విరోధదృష్టితో చూస్తున్నారని మరచిపోకు. సర్వసద్గుణ సంపన్నుడైన ధర్మరాజు తిరిలోకాధీశుడు కాగలడు. ధర్మార్థవిదుడూ జ్ఞానసంపన్నుడూ ధీమంతుడూ

కోసం కృషిచేసేవాడు. సులభంగా వానిని సాధిస్తాడు. చిత్తవికారానికి హేతుభూతాలైన పంచేదియాలను శత్రువులుగా భావించి వానిని జయిస్తేనే శత్రువిజయం సాధ్యమవుతుంది. సాధువులు నత్కర్మలవల్ల రాజు రాజ్యభోగాలవల్ల సుఖులౌతారు. పాపాత్ములతో సాంగత్యంగల సజ్జనులు కూడా దండనార్హులే అవుతారు. ఎండిన కట్టెతో కలిసే పచ్చికర్రకు కూడా అగ్నిబాధ తప్పదుకదా! అందుచేతనే ముద్దనసాంగత్యం ఉచితం కాదు. ఇంద్రియ లోలుని అయింద్రియాలే ఆరగిస్తాయి. గుణగ్రహణమూ సరితస్వభావమూ పవిత్రస్పృహయమూ సంతోషభావమూ మృదువచనమూ సత్యవ్రతమూ యింద్రియ సంయమనమూ దుష్టుల దరిజేరవు. ఆత్మజ్ఞానమూ క్రోధరాహిత్యమూ సహనశీలమూ వాగ్దానరక్షణా దానశీలమూ ధర్మపరాయణతా అధములకు పట్టవు. విద్వాంసులను నిందిస్తూ మూర్ఖులు సంతోషిస్తారు. ఎదుట వానిని నిందించడమే స్వభావంగా కలవాడు మహాపాపి. నిందలను సహిస్తూ వారిని క్షమించేవాడు పుణ్యాత్ముడు. హింస దుష్టులకు బలం. దండనీతి రాజులకు బలం. సేవ స్త్రీలకు బలం. క్షమ గుణశీలికి బలం.

వాక్కును స్వాధీనంలో ఉంచుకోవడంకంటే కష్టమైనది లేదు. చమత్కారయుక్తులతో విశేషార్థాలనుప్రతిపాదించగల వాణి మితంగానే ఉంటుంది. మధురశబ్దయుతమైన విషయం కళ్యాణప్రదమే అవుతుంది. అదేవిషయంకటాక్తులతోనిండితే అనర్థచాయక మవుతుంది. గొడ్డలిదెబ్బలు తిన్న అరణ్యం చిగిరించవచ్చు. కాని కటువచనాలతో దెబ్బ తిన్న హృదయం కోలుకోదు. శరీరంలో నాటిన తీక్షణశరాలను పెరికి పారవెయ్యవచ్చు. కాని పరుషభాషనాలుమాత్రం గుండెలోనుండి పైకి తీయ్యలేము. అందుచేతనే విద్వాంసులు కటువుగా భాషించరు. దేవతలు ఎవనికి ప్రరాజయం కోరుతారో వానిబుద్ధినే ముందుగా పరిస్తారు. అంతతో వాడు దుష్కర్మరతు డవుతాడు. వినాశకాలం సమీపించినప్పుడే బుద్ధి నశిస్తుంది. అన్యాయం ప్రవేశిస్తుంది.

మహారాజా! నీ కొడుకులు పొండవులను విరోధదృష్టితో చూస్తున్నారని మరచిపోకు. సర్వసద్గుణ సంపన్నుడైన ధర్మరాజు త్రిలోకాధీశుడు కాగలడు. ధర్మార్థవిదుడూ తేజస్సంపన్నుడూ ధీమంతుడూ

భాగ్యశాలీ అయిన ధర్మజుడు మీయందు కల గౌరవ భావంచేత ఎన్ని కష్టాలైనా సహించాడు. అది మరువకండి — అన్నాడు విదురుడు.

ధీవిశాలుడైన విదురుడు ప్రసంగిస్తూంటే ధృతరాష్ట్రునిమనస్సు కొంతకొంత కలకదేరుతూంది. మరికొంత సేపు విదురుని ముఖాన నీతిశాస్త్రం వినాలని కుతూహలపడి దృతరాష్ట్రుడర్థించాడు. ధీశాలి విదురుడు ప్రసంగిస్తున్నాడు.

ప్రభూ! సర్వతీర్థస్నానమూ, భూతదయానమానమైనవి. ఒక్కొక్కప్పుడు తీర్థస్నానంకంటె మృదువ్యవహారమే. ఘనమైనది. అందుచేత మీరు మీబిడ్డలైన దుర్యోధనాదులయందూ ధర్మరాజాదులయందూ సమభావంతో సౌమ్యంగా వ్యవహరిస్తే మీ కీర్తివృత్తిష్టలు యినుమడిస్తాయి. మానవుని కీర్తి యీభూమండలంలో ఎంతవరకూ గానం చెయ్యబడుతూంటుందో అంతవరకూ స్వర్గంలో స్థిరనివాసం లభిస్తుంది. ఈవిషయమై సుధన్వ విరోచనులమధ్య జరిగిన సంవాదమొకటి వినిపిస్తాను.

పూర్వకాలంలో 'కేశిని' అనే పేరుగలసౌందర్యరాశి ఉండేది. ఆమె సర్వోత్తముడైన వ్యక్తిని భర్తగా

వరించాలని స్వయంవరం ప్రకటించింది. ఆ స్వయం
వరానికి కుతూహలంతో విరోచనుడు వచ్చాడు.
అప్పుడామె వానితో — “విప్రా! దైత్యులలో శ్రేష్ఠు
డెవడు? విప్రుడే శ్రేష్ఠుడైతే భూసురుడైన సుధ
న్వుడు నా శయ్యను అలంకరించడానికి అర్హుడు
కాడా? అని ప్రశ్నించింది. విరోచనుడు సమాధాన
మిస్తూ — కేశినీ! ప్రజాపతి సంతానంలో మేము
శ్రేష్ఠులము. మా ఎదుట దేవతలే అల్పులైనప్పుడు
భూదేవతల విషయం చర్చకేరాదు — అన్నాడు.

విరోచనా! అయితేమనమిక్కడ యిలానే ఉండి
సుధన్వుడు వచ్చేవరకూ నిరీక్షిద్దాం. వాని ఆగమ
నానంతరం నిర్ణయించుకుందాం — అంది కేశిని,
రాత్రిగడిచింది. తెల్లవారింది.

కేశినీ విరోచను లున్నచోటకు సుధన్వుడు
వచ్చాడు. కేశిని లేచి నిలబడి అర్ఘ్యపాద్యాదులిచ్చి
ఆసనం చూపింది. అప్పుడు సుధన్వుడు విరోచనుని
వైపు తిరిగి — ప్రహ్లాదనందనా! నేను యీ సుందర
స్వర్ణసింహాసనాన్ని మర్యాదగా స్పృశిస్తున్నాను.
అంతే నేను దీనిపై కూర్చోను. ఈ ఆసనాన్ని నేను
అలంకరించినట్లయితే నీతో సమానుడనే అవుతాను.

అనగా విరోచనుడు— ఓ బ్రాహ్మణుడా! దర్భా
సనమూ, దారుపీతమూ యోగ్యమైనవికాని స్వర్ణ
సింహాసనాలు నీ కర్హమైనవికావు— అన్నాడు.

విరోచనా! తండ్రికొడుకులు ఒకే ఆసనంమీద
ఆసీనులు కావచ్చు. ఇద్దరు విశ్రాంతి, ఇద్దరు క్షత్రి
యులూ, ఇద్దరే వైశ్యులూ, శూద్రులూ ఇద్దరు
వృద్ధులూ, ఏకాసనాసీనులుకావచ్చు. అంతే. నీ తం
డ్రియైన ప్రహ్లాదుడుకూడా నాకు ఉన్నతాసనమిచ్చి
గౌరవంగానే చూస్తాడు. నువ్వు పసివాడవు. నుకు
మారంగా పెరుగుతున్న నీకు లౌకికజ్ఞానం పట్టలేదు.
అని సుధన్వుడనగా విరోచనుడు— సుధన్వా! మా
దైత్యనగరంలో ఉండే ధనకాంచనాలనూ గోవు
లనూ ఆశ్వాలనూ పణంగా పెడుతున్నాను. మన
యిద్దరిలో ఎవడు శ్రేష్ఠుడో నిర్ణయించుకుందాం—
అనగా సుధన్వుడు— ప్రహ్లాదనందనా! అవన్నీ
అలానే వుంచు, మనము మన ప్రాణాలను ఒడ్డి
ఈ విషయం నిర్ణయించుకుందాం. ఈ నిర్ణయం
ఒక జ్ఞానివల్ల జరగాలి— అన్నాడు. విరోచనుడందు
కంగీకరిస్తూ— బ్రాహ్మణా! నేను దేవతలదగ్గరకు
రాను. ఈ విషయమై మానవుల నిర్ణయం నాకు

పోసగదు— అనగా సుధన్వుడు— ఓ దైత్యా! మనము
నీతండ్రియైన పృహ్లాదుని దగ్గరకు పోయి ఈ విష
యమై నిర్ణయం చెయ్యమందాము. పృహ్లాదుడు
వీసితిలోనూ అబద్ధమాడడని నా నమ్మకము—
అన్నాడు.

వా రుభయులూ బయలుదేరి పృహ్లాదుని సమీ
పించారు. ఎన్నడూ కలియని విరోచన సుధన్వులు
కుపితభుజులగాలవలె రావడం చూసి పృహ్లాదుడు
నాయనా! సుధన్వునికి నీకూ సంఖ్యంకలిగిందా?
ఇదివరలో ఎన్నడూ కలిసి మెలసి తీరుగని మీరు
ఈనాడు ఇలా రావడం ఆశ్చర్యంగా ఉంది—
అనగా విరోచనుడు సమాధాన మిస్తున్నాడు.

మహారాజా! మా ఉభయులమధ్యా మైత్రితోడే.
ఒకవిషయమై పోటీపడి ప్రాణాలుఒడ్డి నీదగ్గరకు
వచ్చాము. ఇప్పుడు యదార్థంచెప్పండి— అన్నాడు.

పృహ్లాదుడు సేవకులను పిలిచి సుధన్వునుకి
అర్ఘ్యపాద్యాలూ మధుపర్ణాలూ తెప్పించి— అర్పించి
ప్రాహ్మణోత్తమా! నీవు అతిథివి. నాకు పూజనీయు
డవు. నీకు దానమివ్వడానికి తెల్లని అవులను సిద్ధం
గా ఉంచాను— అనగా సుధన్వుడు పృహ్లాదా! నా

కివన్నీ దారిలోనే లభించాయి. ఇప్పుడు నువ్వు నా ప్రశ్నకు సమాధానమివ్వాలి. విప్ర, దైత్యులలో శ్రేష్ఠుడెవడు? - అని ప్రశ్నించాడు.

భూసురోత్తమా ! నాకు విరోచను డొక్కడే కొడుకు. నువ్వు స్వయంగా ఇక్కడకు వచ్చి ఈ వివాదం నా ముందుంచితే నేనెలా నిర్ణయించగలను అని ప్రహ్లాదుడు ప్రశ్నించగా— మహారాజా! నీ ధన ధాన్యసంపదలన్నీ నీ కుమారునకే ఇయ్యి. కాని ఈ వివాదంలోమాత్రం సత్యనిర్ణయంచెయ్యి— అని ఆడుగగా ప్రహ్లాదుడు— సుధన్వా! సత్యం భాషించ కుండా అసత్యాన్ని పలికే వక్తకు కలిగే స్థితి ఏమిటో నాకు చెప్పు— అన్నాడు.

సవతులుగల ప్రీతి ద్యూతంలో ఓడిన జూద రీతి భారవాహకుడికి రాత్రివేళల ఏస్థితి కలుగుతుందో అన్యాయ నిర్ణయాలు చేసేవారికి అదేస్థితి కలుగు తుంది. అసత్యనిర్ణయం చేసే రాజు బంధితుడై ఊద్వాధ ననుభవిస్తూ శత్రువులసంతోషం చూడ పోలసిన స్థితిలో పడతాడు. గోవుకొరకు. పశువు కొరకు, అశ్వముకొరకు, మనుష్యునికొరకు అన్యత మోడేవాడు క్రమంగా ఐదు, పది, నూరు, వేయి

తరాలవరకూ నరకంలో ఉంటాడు. స్వర్ణంకోసం
అసత్యం పలికేవాడు భూతభవిష్యత్ఫలాలను
కోల్పోతాడు. భూమికోసం స్త్రీకోసం అన్యతమాడే
వాడు సర్వనాశనం చేసుకుంటాడు— అని సుద-
న్వుడు చెప్పగా ప్రహ్లాదుడు తన కుమారునివైపు
తిరిగి— నాయనా! సుధన్వుని తండ్రియైన అంగిర-
సుడు నాకంటే శ్రేష్ఠుడు. వీనితల్లి నీతల్లికంటే శ్రేష్ఠు-
రాలు. అందుచేత నువ్వు సుధన్వునికంటే గొప్పవా-
డవుకాదు. ఇప్పుడు నువ్వు సుధన్వుని చేతులలో
ఉన్నావు— అని పలికి సుధన్వునివైపు తిరిగి— బ్రాహ్మ-
ణదేవతా! నువ్వనుగ్రహిస్తే నా కుమారుడు నాకు
దక్కుతాడు— అన్నాడు.

ప్రహ్లాదా! నువ్వు ధర్మాన్నిస్వీకరించి సత్యం
భాషించావు. కనక నీ కుమారుని నీ కిస్తున్నాను. కాని
వీడు కేశినిసమక్షంలో నా కాళ్ళు కడగాలి అన్నాడు
అని విదురుడు అ గాధను ముగించి—

మహారాజా! ఈ ఉపాఖ్యానం విన్నారుకదా!
అందుచేత మీరు మీ కుమారులకోసం స్వార్థవశీ
భూతహృదయంతో అసత్యమాడకండి. అసత్య
మాడి సర్వనాశనానికి దారి తియ్యకండి. గోపాలకు

లవలె ఆందరినీ దేవతలు అనుక్షణం రక్షిస్తూ
 ఉండరు, వా రెవరిని రక్షించగోరుతారో వారిని
 నక్కమమార్గాన నడుపుతారంతే. మానవుడు తన
 మనస్సును కళ్యాణమార్గాన నడిపితే వాని అభీ
 ష్టాలు సిద్ధిస్తాయి. కపటవ్యవహారం మాయోపాయం
 పాపహేతువులే అవుతాయి. రెక్కలు రాగానే పక్షు
 లు గూళ్ళు విడిచేటట్లు అంతిమకాలంలో వేదాలు
 కూడా మనిషిని విడుస్తాయి. సురాపానమూ, కల
 హమూ, భార్యాభర్తలమధ్య ద్వేషాలు పెంచడమూ,
 సాంఘికవైరమూ, కుటుంబజనులలో విభేదాలు
 పెంచటమూ, స్త్రీ పురుషులమధ్య వివాదమూ,
 రాజుతో వైరమూ ఉచితంకాదు. సాముదిక్కుడూ
 చోరుడై వ్యాపారంచేసేవాడూ జూదరీ వైద్యుడూ
 శత్రువూ మిత్రుడూ నటకుడూ సాక్షులుగా పనికి
 రారు. స్వాధ్యాయమూ మౌనమూ అగ్నిహో
 త్రమూ యాగానుష్ఠానమూ భయవిదూరకాలు.
 ఇళ్ళకు నిష్ప్రపెట్టేవాడూ, విషం త్రాగించేవాడూ,
 జారులవల్ల కలిగిన సంతానధనం తినేవాడూ,
 సోమరసం విక్రయించేవాడూ, శస్త్రాలు నిర్మించే
 వాడూ, మోసగాడూ, మిత్రద్రోహీ, పరస్త్రి లంప

లవలె అందరినీ దేవతలు అనుక్షణం రక్షిస్తూ
 ఉండరు, వా రెవరిని రక్షించగోరుతారో వారిని
 సక్రమమార్గాన నడుపుతారంతే. మానవుడు తన
 మనస్సును కళ్యాణమార్గాన నడిపితే వాని అభీ
 ష్టాలు సిద్ధిస్తాయి. కపటవ్యవహారం మాయోపాయం
 పాపహేతువులే అవుతాయి. రెక్కలు రాగానే పక్షు
 లు గూళ్ళు విడిచేటట్లు అంతిమకాలంలో వేదాలు
 కూడా మనిషిని విడుస్తాయి. సురాపానమూ, కల
 హమూ, భార్యాభర్తల మధ్య ద్వేషాలు పెంచడమూ,
 సాంఘిక వైరమూ, కుటుంబజనులలో విభేదాలు
 పెంచటమూ, స్త్రీ పురుషుల మధ్య వివాదమూ,
 రాజుతో వైరమూ ఉచితంకాదు. సాముద్రికుడూ
 చోరుడై వ్యాపారంచేసేవాడూ జూదరీ వైద్యుడూ
 శత్రువూ మిత్రుడూ నటకుడూ సాక్షులుగా పనికి
 రారు. స్వాధ్యాయమూ మౌనమూ అగ్ని హో
 తమూ యాగానుష్ఠానమూ భయవిదూరకాలు.
 ఇళ్ళకు నిష్పపెట్టేవాడూ, విషం త్రాగించేవాడూ,
 జూరులవల్ల కలిగిన సంతానధనం తినేవాడూ,
 సోమరసం విక్రయించేవాడూ, శస్త్రాలు నిర్మించే
 వాడూ, మోసగాడూ, మిత్రద్రోహీ, పరస్త్రి లంప

రుష సాంగత్యంవల్ల యీ గుణసంపదలు లభిస్తాయి. తపో, యజ్ఞ, దానాధ్యయనాదులు సజ్జన సాంగత్యంవల్లనే కలుగుతాయి. సజ్జనులు సత్య వ్రతంతో మృదుస్వభావంతో కోమలహృదయులై ఇంద్రియనిగ్రహంతో చరిస్తారు. దంభాచారి తపో, దాన, యజ్ఞాధ్యయనాలను భేషజానికి సేవిస్తాడు. దయ, క్షమ, నిర్దోషము, సత్యము ఉత్తము లనుషిస్తారు.

ప్రభూ! వృద్ధులూ గురువులూ లేనిది సభ కాదు. ధర్మం చెప్పలేనివాడు గురువూ వృద్ధుడూ కాదు. సత్యబద్ధంకానిది ధర్మంకాదు. కపటమైనది సత్యంకాదు. సత్య, వినయ, శాస్త్రజ్ఞాన, కులీన శీల, బల, ధన, శూరత్వ, విద్యా మృదుభాషిత్యాలు స్వర్గహేతువులు. నిందితు డెప్పుడూ పాపకర్మలే చేస్తూ తత్ఫలమే పొందుతాడు. పుణ్యాత్ముడు సత్కర్మలే చేస్తూ స్వర్గంచేరతాడు. పాపకర్మలు బుద్ధిని నశింపజేస్తాయి. బుద్ధిశూన్యుడు పాపాచార పరాయణుడే అవుతాడు. అందుచేత ధీమంతుడు సత్కర్మలే ఆచరిస్తూ ఏకాగ్రచిత్తుడై పుణ్యకర్మ రతు డౌతాడు. సద్గుణాలను దోషంగా భావించే

వాడూ, మర్మస్థానాలను వేధించేవాడూ. దయారహితుడూ, క్రూరుడూ, శత్రుడూకష్టభాజనులవుతారు. ధీమంతుడే పండితుడు. ధర్మార్థాలు వానినే పొందుతాయి. పగలంతా పనిచేసినవాడు రాత్రి సుఖంగా నిద్రపోగలడు. ఎనిమిదిమాసాలూ కష్టపడినవాడు వర్షాకాలం నాలుగునెలలూ సుఖిస్తాడు. వృద్ధాప్యం వచ్చేలోగా తగిన జాగ్రత్తలు తీసుకోవాలి. పచనమైన అన్నాన్ని యౌవనవతి యైనస్త్రీని విజేతయైన శూరుని సరిసారసాగరం తరించిన తపస్విని ధీరులు గృహిస్తారు. అధర్మదోషంవల్ల లభించే సంపదలు నిలబడవు. మరికొన్ని దోషాలుకూడా దాన్ని చేరుతాయి. ఇంద్రియాలను వశపరచుకుని శాసించగలవాడే గురువు. దుష్టులను దండించగలవాడే రాజు. చాటుమాటున పాపాలను చేసినవారిని శిక్షించేవాడే యముడు. ఋషుల, నరుల, మహాత్ముల, స్త్రీ దుశ్చరిత్రల ఉత్పత్తిస్థానాలు మనకు తెలియవు. బ్రాహ్మణసేవానిరతుడూ, దానశీలుడూ, మృద్దుస్వభావుడూ, శీలాచారసపంన్నుడూ అయిన ప్రభువు చిరకాలం పృథివిని పాలిస్తాడు. విద్వాంసుడూ శూరుడూ, సేవాధర్మవిదుడూ అయిన వ్యక్తి పృథ్వి

లతనుండి నువ్వర్థపుష్పం గ్రహించగలడు. ధీశక్తితో చేసే కర్మ శ్రేష్టమైనది. బాహుబలంతో జరిగేకర్మ మధ్యమమైనది. జఘనకర్మలు అధమాలు. భార పాహకర్మ అధమాధమము.

ప్రభూ! మీరు దుర్యోధన, దుస్సాసన, కర్ణ శకుని ప్రభృతులపై రాజ్యభార ముంచి ఉన్నతిని శాంతిని కోరుతున్నారు. గుణసంపన్నులైన పాండవులపై ద్వేషభావం విడిచి పుత్రవాత్సల్యంతో చరించడమే మీకు ఉచితమైన మార్గం—అన్నాడు విదురుడు.

మహారాజా! ఈ విషయంలో ప్రాచీనమైన ఐతిహ్యం ఒకటి ఉన్నది, అది దత్తాత్రేయ సాత్య దేవత సంవాదరూపంగా చెబుతారు. అది వినండి

దత్తాత్రేయకుహర్ని ఉత్తమవ్రతంతో పరమ హంసరూపంలో విహరిస్తున్నాడు. అప్పుడు సాత్య దేవతలు వానిని సమీపించి తమను పరిచయం చేసుకుని— మహర్షి! మేము మిమ్ము శాస్త్రజ్ఞానులుగా ధీమంతులుగా భావిస్తున్నాము. మాకు ఈ సంపూర్ణశక్తియుతమైన సందేశం వినిపించండి—అని అర్థించారు.

సాత్యులారా! మనోనిగ్రహమూ, సత్యపరాయణత్వమూ, ధర్మపాలననిరతీ, జీవితాని కవశ్యమైనవని నేను విన్నాను. ధైర్యంతో పురుషుడు హృదయకవాటం తెరచి ప్రియాప్రియాలను సమదృష్టితో చూడగలగాలి. ఇశరులు నిందించినా తిరిగి నిందించకూడదు. అందువల్ల ఎదుటివాని కోధం వానినే హరిస్తుంది. ఆ కోధం వారి పుణ్యాన్ని కూడా నశింపజేస్తుంది. పరులను అవమానించరాదు. దురాచారికారాదు. దురభిమానము ఉండకూడదు. మిత్రవోహము, నీచసంసేవనము ఉచితమైనవికావు. వ్యర్థకోధంతో పరుషంగా భాషించకూడదు. కటువచనాలు మర్మస్థానాలను వేధిస్తాయి. అందుచేత ఎప్పుడూ పరుషంగా మాట్లాడకూడదు. పరుషంగా భాషిస్తూ పరులను పీడించేవానికంటె దరిద్రుడు లేడు. నిరంతరం దుర్భాషలాడుతూ జీవించేవాని ముఖంలోనే దరిద్రమూ మృత్యువూ నివశిస్తాయి. మనసుగురించి ఎవరైనా పరుషంగా భాషిస్తూంటే అకారణంగా మనసునిందిస్తూంటే వాడు మన పుణ్యఫలాన్ని పెంపొందిస్తున్నాడని సంతోషించాలి. వస్త్రం ఏరంగునీటిలో ముంచబడితే అది ఆ రంగునే

పొందుతుంది. అదేవిధంగా సజ్జనుడైనవానిని దుర్జనుడు సేవించి సజ్జనుడౌతాడు. మహాతపస్వియై చోరునీ మూర్ఖునీ సేవిస్తే ఆ తపస్వికూడా మూర్ఖుడూ చోరుడూ అవకతప్పదు. పరిసరాలూ పరిజనులూ తమ ప్రభావాన్ని ప్రసరిస్తూనే ఉంటారు.

ఇతరుల విషయంలో పరుష ప్రసంగాలు చెయ్యనివాడు చేయించనివాడు ఇతరులచేత అవమానితుడైకూడా ప్రతీకారాన్ని తలపెట్టనివాడూ ఏ అవమానమూ పొందకుండా ఇతరులపై ప్రతీకార చర్యలకు సాహించనివాడూ స్వర్గానికి వస్తూన్నప్పుడు దేవతలు వానికి స్వాగతం పలుకుతారు. మౌనం భాషణంకంటె ఉత్తమమైనది. సత్య వాక్పాలనం మౌనంకంటె లాభప్రదమైనది. ప్రియ భాషణం ద్వితీయస్థానమే ఆక్రమిస్తుంది. సత్యంతోపాటు అది ప్రియంగా ఉంటే ధర్మసమ్మతం కూడా అయితే ఆ వాక్కు సర్వవిధాలా ఉత్తమమైనది.

మానవుడు తాను ఎవరిని సేవిస్తాడో ఏపరిసరాలలో మెలుగుతూంటాడో ఎటువంటి పరిణామం వాంఛిస్తాడో అది పొందుతాడు. ఏవిషయాలు మన

స్సనుండి తొలగించాలనుకుంటాడో వాటినుండి విముక్తి పొందుతాడు. ఇందువల్ల వానికి దుఃఖం లేదు. ఒకరిని జయించాలని కాని బాధించాలని కాని ఎవడు భావించడో ఒకరిని నిందించడానికి ప్రశంసించడానికి ఎవడు ప్రయత్నించడో వాడు విచారంతోపాటు దూరంగా ఉంటాడు. అందరి సౌఖ్యాన్నీ కోరేవాడూ ఎవరికీ అనిష్టం జరగాలని తలంచనివాడూ సర్వకాలాయందు సత్యమే పలికే వాడూ జితేంద్రియుడూ, కోమలస్వభావుడూ, ఉత్తమ పురుషుడు. వాగ్దానంచేసి తదనుసారం ప్రవర్తించేవాడూ నిష్కల్మషంగా సానుభూతిని ప్రదర్శించేవాడూ ఇతరులదోషాల నెరిగినవాడూ మధ్యముడు. కఠోరశాసనాలతో క్రోధవశుడై సర్వజనులకూ అపకారం తలపెడుతూ, మిత్ర రహితుడై కళంకజీవితం గడిపేవాడు అధముడు. తనను తనే శంకించుకుంటూ ఇతరుల వల్ల ఏప్రయోజనము జరగదని నిశ్చయించుకొని స్నేహితులకు దూరంగా ఉండేవాడు అధమాధముడు. మన ఐశ్వర్యం వృద్ధిపొందాలంటే ఉత్తమ పురుషులతో సాంగత్యంకావాలి. అవసరానుసారం

అధమజన సంసేవనంకూడా అవసరమే. కాని ఈ అధమపురుషులతో అధికకాలం ఉండరాదు.

మానవుడు దుర్జనసాంగత్యబలంవల్ల నిరంతర ప్రయత్నంవల్ల పురుషార్థప్రయోగంతో ధనార్జన చెయ్యవచ్చు. కాని తన్మూలంగా వాడు ఉత్తమ పురుషులవల్ల సన్మానం పొందలేడు.

ధృతరాష్ట్రుడు:— ధర్మార్థాలను అనుష్ఠించే దోషతలుకూడా ఉత్తమకులంలో జన్మించిన పురుషులనే సమ్మానిస్తారు. ఈ మహాకులీను లనగా ఎవరు?

విదురుడు:— ప్రభూ! జితేంద్రియుడై యజ్ఞము తపస్సు అన్నదానము సదాచారంతో సాగిస్తూ మనస్సును వశంలో ఉంచుకొని వివాహబంధాన్ని పవిత్రంగా నడిపేవాడు ఉత్తమకులీనుడు. భ్రష్టం కాని సదాచారాలతో తల్లిదండ్రులకు ఏమాత్రం నష్టం కలగకుండా ప్రసన్నచిత్తంతో ధర్మచార పరాయణుడై అన్యతమాడకుండా వంశాభ్యుదయాన్ని కోరేవాడు మహాకులీనుడు. యజ్ఞకర్మ నిర్వర్తించకపోయినా దోషభూయిష్ట వంశంనుండి కన్యను పరిగ్రహించినా వేదాన్ని త్యజించినా

ధర్మాన్ని ఉల్లంఘించినా అధమకులమే ప్రాప్తి
స్తుంది. దేవ బ్రాహ్మణ మాన్యాలు హరించినా విప్ర
మర్యాదలు ఉల్లంఘించినా సుకులీనుడు అధము
డౌతాడు. విప్రులను అనాదరించినా అందరినీ నిందిం
చినా దాచబెట్టిన వస్తువులను దొంగిలించినా పై
సితియే మానవునకు కలుగుతుంది. గో ధన, జన,
సంపత్తులున్నా సదాచారం లేకపోతే వాడు మహా
కులీనుడు కాదు. అచారసంపత్తి సక్రమంగా
సాగితే కులీనత సిద్ధిస్తుంది. అందుచేతనే సదాచా
రాలను ప్రయత్న పూర్వకంగా రక్షించుకోవాలి. ఈ
సంపదలున్నవే యివి వస్తూ పోతూ ఉంటాయి.
కాని సదాచారం అటువంటిదికాదు. సంపద క్షీణిం
చినంతలో సదాచారం క్షీణించదు. అచారభ్రష్టుడు
మృతకల్పుడు. అచారహీనుడు సర్వైశ్వర్యాలతో
ఉన్నా ఔన్నత్యం పొందలేడు. పరధనాపహరణకు
ప్రయత్నించేవాడూ, స్వకులంలో ముసలం పెట్టే
వాడూ, మిత్రద్రోహి, కపటస్వభావుడూ, అసత్వ
వాడీ, ఉత్తములు కారు. అదేరీతిగా మాతాపితరు
లకు దేవతలకు అహారమివ్వకుండా అరగించేవాడూ,
బ్రాహ్మహంతకుడూ, బ్రాహ్మద్వేషి పితృతర్పణ
రహితుడూ, మన సభలోకిరాకూడదు.

మధురమైన వాక్కు, అస్వాదయోగ్యమైన జలమూ, అవసరమైనస్థలమూ, దర్భాసనమూ ఈ నాల్గింటికి సజ్జన గృహాలలో లోటురాదు. ఈ నాలుగూ ధర్మపురుష గృహాలలో శృద్ధతో చూపబడుతుంటాయి. రథం చిన్నదైనా ఎంతో బరువు మొయ్యగలుగుతుంది. కాని ఎంత పెద్దదైనా కర్కకు బరువు మోసే శక్తిలేదు. అదేరీతిగా ఉత్తమకులంలో ఉన్నవారు ఎంతటి భారమైనా భరించగలరు. ఎదుటివారి కోపానికి భయపడి వారివల్ల ప్రమాదాన్ని శంకించి చరించేవాడు మిత్రుడుకాడు. పితృతుల్యంగా విశ్వసించ తగినవాడే మిత్రుడు. మిగిలినవారు సహచరులుమాత్రమే. ఇతఃపూర్వము ఏ సంబంధమూ లేకపోయినా మైత్రివి ప్రకటిస్తూ సహాయకుడై ఆశ్రయుడై అచంచలచిత్తుడైవృద్ధసంసేవకుడై ఉండేవాడే మిత్రుడు. ఎండిన కొలనుచుట్టూ హంసలు తిరగవచ్చు. కాని అందులోప్రవేశించవు. అదేరీతిగా చంచలుడూ, అజ్ఞానీ, ఇంద్రియలోలుడూ అయినవానిని లక్ష్మి వరించదు. మెరుపువలె అతిచంచలమైనది దుష్టస్వభావము. వారికి అకస్మాత్తుగా ఆగ్రహమూ అనుగ్రహమూ కూడా కలుగు

తాయి. కృతఘ్నుల మాంసము జంతువులు కూడా ముట్టవు. సిరిసంపదలున్నా పోయినా మిత్ర సత్కారం జరుగుతూనే ఉండాలి. మిత్రుల శక్తి యుక్తులను పరీక్షిస్తూ కూర్చోకూడదు. సంతాపం వల్ల బలమూ, రూపమూ, జ్ఞానమూ నశిస్తాయి. అంతేకాని అభిష్ట వస్తువులు సిద్ధించవు.

మహారాజా! అందుచేత మీరు సంతాపం విడిచి పెట్టి ప్రసన్నచిత్తంతో ఉండండి. జనన మరణాలు జీవికి ఎన్నోసార్లు కలుగుతూంటాయి. సుఖ దుఃఖాలు లాభనష్టాలు ప్రతిప్రాణికి సహజమే. అందుచేతనే ధీరుడు వీటివిషయంలో హర్షశోకాలు పెంచుకోడు. ఈ ఇంద్రియాలున్నవే అవి మరీ చంచలమైనవి. ఏ ఇంద్రియం విషయానక్తమౌతుందో అటువైపు బుద్ధి క్షీణిస్తూంటుంది. కుండకు ఏవైపున రంధ్రమేర్పడితే అటునుండే కదా నీరు పోతుంది!

ధృతరాష్ట్రుడు:— సూక్ష్మధర్మబంధితుడూ శిఖాసంశోభితుడూ అయిన ధర్మరాజుతో నేను కపటవ్యవహారం సాగించాను. పర్యవసానంగా వారు యుద్ధంచేసి నాకుమారులను సంహరిస్తారు.

ఇది నాహృదయాన్ని వేధిస్తోంది. దీనిని వదులు
కొనే శాంతిమార్గం చెప్పు.

తపస్సు ఇంద్రియ నిగ్రహమూ, విద్య తప్ప
శాంతిసాధనా లేమీ లేవు. లోభరహిత బుద్ధితో చరిం
చిన వానికి ఏ హానీ ఉండదు. మన బుద్ధితో మన
భయాలను దూరం చేసుకుని తపస్సుతో ఉత్తమ
పదం పొందగలం. గురుశుశ్రూషతో జ్ఞానం సిద్ధి
స్తుంది. యోగంవల్ల శాంతి కలుగుతుంది. మోక్ష
వాంఛ కలవాడు వేద దాన సంజనితమైన పుణ్యా
న్ని అశించక నిష్కామదృష్టితో చరిస్తూంటాడు.
సకృమవిధానంగా చేసిన వేదాధ్యయన ఫలమూ
న్యాయంగా చేసిన యుద్ధఫలమూ పుణ్యకర్మల ఫల
మూ తపః ఫలమూ అంతమందే సౌఖ్యమిస్తాయి.
విద్వేషం కలవారు హంసతూలికా తల్పంమీద
శయించినా సుఖంగా నిద్రపోలేరు. పరిసరాలలో
వంది మాగధ నారీజనులు సంకీర్తనాలు చేస్తున్నా
నంతోషించలేరు. ధర్మమార్గాన చరించలేరు. గౌరవ
సుఖాలను అనుభవించలేరు. శాంతిమార్గమూ,
హితవాక్యమూ వారికి నచ్చవు. వారికి క్షేమం
కలుగదు. వినాశనమేగత్యంతరం. బ్రాహ్మణుని

తపస్సు, యువతులయందు చపలత్వమూ, అపు
 దగ్గరపాలవలె ఉంటాయి. అదే రీతిగా స్వజాతి
 వైరం నిస్సర్గమైన యంవల్ల ఏర్పడడంలో అసంభ
 వం లేదు. అనుదినము నీటితో తడుపబడి పెరిగే
 లతలు గాలితరంగాలను హించకలుగుతాయి. అదే
 రీతిగా సజ్జనులు భంగత్యబలంవల్ల క్షేణాలను సహిం
 చగలరు. కట్టెలు విడివిడిగా పడిఉంటే పొగలు
 మాత్రమే వస్తాయి. కలిసినప్పుడు మండుతాయి.
 అదేరీతిగా బంధుకోటి భేదభావంతో చరిస్తే దుః
 ఖమే వస్తుంది. గో, షారీ, విప్ర స్వజాతిజనులమీద
 తమ శౌర్యం ప్రకటించేవారు మిగుల ముగ్ధిన
 వండువలె నేలకూలుతారు. చెట్టు తానొక్కటి పెరి
 గినట్టయితే బలంగానూ, గట్టివేళ్ళతోనూ ఉండ
 వచ్చు, కానీ గాలివాన ఒక్కక్షణంలో దాన్ని
 ఊడ్చివేస్తుంది. కానీ వృక్ష సమూహం పరస్పర సహ
 కారంతో ప్రచండానిలాలను సహించగలవు. అదే
 రీతిగా సద్గుణ సంపన్నుడు ఏకాకిగా ఉంటే శత్రు
 వులు వానిని చెప్పినట్లు ఆ వృక్షంలానే చూస్తారు.
 కానీ కలయికవల్ల సరోవరంలోని కమలాలవలె
 ప్రజలు వర్ధిల్లుతారు. గోవులు, విప్రులు, కుటుంబ

జనులు, స్త్రీలు, బాలురు, శరణాగతులు, అన్నదాతలు, అవధ్యులని విదులు ఘోషిస్తున్నారు. మనుష్యునిలో ఆరోగ్యమూ సంపదా రెండూ తప్ప మరే గుణమూ లేదు. రోగి శవకల్పుడు. రోగరహితంగా పుట్టి శిరోవేదనతో వేధిస్తూ పాపకర్మలకు సహకరించే కోళాన్ని దిగమింగి మీరు శాంతి పొందాలి. రోగి నోటికి మధురపదార్థాలు రుచించవు. ఏ విషయమూ సుఖాన్నివ్వదు. దుఃఖమే వారిని వేధిస్తుంటుంది. భోగాలు సుఖాలు దూరంగానే ఉంటాయి.

మహారాజా ! ద్యూతసమయంలో వీరు ద్రౌపతిని కుడా జయించినప్పుడు ఈ ప్రయత్నం నుండి వీరిని విరమింపజేయ్యమని మీతో చెప్పాను. విద్వాంసులు దీనిని మెచ్చడంలేదని చెప్పాను. కానీ నామాట మీరు చెవిని బెట్టలేదు. పైకి మృదువుగా కన్పిస్తూ విరోధభావంతో చరించడం ఎవరికి నుంచి ది కాదు ధర్మసూక్ష్మాలను గ్రహించి అచరించాలి కౌర్యంతో సాధించిన సంపదలు నశిస్తాయి. మృదువ్యవహారమే సంపదలకు శాశ్వతత్వం చేకూరుస్తుంది. కురుపాండవులుభయములూ వైరభావం విడిచిపెట్టి సఖ్యంతో సాగాలి. ఉభయలూ సర్వ

సమృద్ధితో జీవించాలి. ఈ కురువంశం మీ అధీనంలో ఉంది. కౌంతేయులు యింకా బాలురు. వారు ఎన్నో వనవాసక్లేశాలు అనుభవించి వచ్చారు. వారిని రక్షించి మీ కీర్తిని దిగంతవ్యాప్తం చేసుకోండి. అప్పుడు మీ శత్రువులు మీకు భయపడతారు. సత్యప్రియులైన పాండవులతో సంగ్రామం సాగించడం ఉచితం కాదని చెప్పి దుర్యోధనుని వారించండి.

మహారాజా ! స్వాయంభువమనువు మనుష్యులను కొన్ని తరగతులుగా విభజించాడు. వారి వివరాలు వినండి. ఆకాశాన్ని తమ గుప్పిడితో వేధించే ప్రయత్నించేవారూ, ఇంద్రధనస్సును వంచడానికి ప్రయత్నించేవారూ, సూర్యకిరణాలను పట్టుకోవడానికి ప్రయత్నించేవారూ ఉన్నారు. వీరినందరినీ యమదూతలు నరకానికి తీసుకొని వెడతారు. శత్రువును సేవించేవారు, యోగ్యులను శాసించేవారు, అనర్హులను రక్షించేవారు, అమెద్వారా అత్యుత్సాహంతో వారేవారు, అయోగ్యులను యాచించేవాడు కులీనుడై జన్మించి నీచకర్మలు చేసేవాడు, దుర్బలుడై బలిష్ఠులతో వైరం పెంచుకొనేవాడు, శృద్ధి లేనివానికి ఉప

దేశమిచ్చేవాడు, కోరరాని వస్తువులను కోరేవాడు,
 కోడలితో పరిహాసాలాడేవాడు, ఏకాంతంలో ఆమెతో
 చరించి ప్రతిష్ఠను నిలబెట్టుకో ప్రయత్నించేవాడు,
 పరస్మి సంగమం చేసేవాడు, మహిళామణులను
 నిందించేవాడు, యితరులనుండి గ్రహించినదానిని
 జెప్పరించేవాడు, దానంచేసి అవిషయాన్ని పదిమంది
 ముందు ప్రకటించుకొనేవాడు, అసత్యాన్ని సత్యంగా
 ప్రతిపాదించేవాడు, అని మనువు మానవుల పతన
 తరగతులను విభజించాడు.

మహారాజా ! ఎదుటిప్రాణి తనతో ఎలా
 వ్యవహరిస్తే తానుకూడా వారితో అలానే వర్తించాలి.
 కపట వ్యవహారానికి కపటప్రవృత్తియే ఉచితవ్యా
 పారం. సక్రమ వ్యవహారానికి సన్మార్గమే అధా
 రము. వార్ధక్యంరూపాన్ని, అశధైర్యాన్ని, మృత్యువు
 ప్రాణాన్ని, దోషదృష్టి ధర్మాన్ని, కామం సిగ్గునూ
 నీచపురుషసంసేవనం సదాచారాన్ని, కోధం సంప
 దలనూ, అభిమానం సర్వస్వాన్ని నశింపజే
 స్తాయి— అని విదురుడు చెప్పగా ధృతరాష్ట్రుడు
 తన సందేహాలను నివారించుకొనేందుకు తిరిగి
 ప్రశ్నిస్తున్నాడు.

వేదాలు పురుషుని ఆయుఃప్రమాణాన్ని నూరు సంవత్సరాలని నిర్ణయించాయి. అయినా మానవుడు ఆకాలంలో ఎందుకు మరణిస్తాడు- అన్నాడు ధృతరాష్ట్రుడు.

ప్రభూ! మీకు మేలగుగాక! అధికప్రసంగాలూ కోధమూ, అపారమైన అభిమానమూ, త్యాగశూన్యత్యమూ, ఉదరపోషణచింతా, మిత్రద్రోహమూ, అనే ఆరుకరవాలాలు మానవుని ఆయుఃప్రమాణాన్ని తెగనరుకుతూంటాయి. ఇవే వానిని వధిస్తాయి. కావి మృత్యువుకాదు. తనను విశ్వసించినవాని పత్నితో సంగమించేవాడూ, గురుభార్యతో కామవ్యవహారం సాగించేవాడూ, విప్పుడై శూద్రస్త్రీని పరిణయమాడేవాడూ, సురాపానప్రమత్తుడూ, అన్యకులజుడై విపులను అదేశించేవాడూ, విప్రజీవికను నాశనం చేసేవాడూ, వారిని తన సేవలో నియోగించుకొనేవాడూ, శరణాగతులను హింసించేవాడూ, వీరం దరూ బ్రహ్మహత్యాపాతకులు. వీరి సాంగత్యం ప్రియశ్చిత్తంతో కాని తీరదు. నీతివేత్త, దాత, యజ్ఞశేషాన్నభోక్త, అహింసారతుడు, గురు వృద్ధ జనాదేశపరాయణుడు, అనర్థకార్యదూరుడు, సత్య

వాది, కృతజ్ఞుడు, మృదుస్వభావుడు అయిన విద్వాంసుడు స్వర్గం చేరతాడు.

మనకు ప్రియం చెప్పేవారు అనేకులు అయితంగా లభిస్తారు. కాని హితవుచెప్పే వక్త దొరకడు. ఆ వక్తకూ శోతలు లభించరు. ధర్మాశయుడై స్వామికి ప్రియాప్రియాలు అలోచించి హితవు పలికేవాడు ప్రభు సేవకులలో ఉత్తముడు. కులరక్షణార్థం వ్యక్తిని, గ్రామరక్షణార్థం కులాన్ని, దేశరక్షణకోసం గ్రామాన్ని, ఆత్మసౌభాగ్యంకోసం పృథివిని విడిచిపెట్టాలి. అపదలనుండి ధనాన్ని రక్షించుకోవాలి. ధనంతో స్త్రీని, స్త్రీ ధనాలతో ఆత్మనూ రక్షించుకోవాలి. ద్యూతం కలహహేతువని పూర్వమెందరో ఘోషించారు. కనక ధీమంతుడు కాలక్షేపానికి కూడా ద్యూతప్రసంగాన్ని రానివ్వకూడదు. ఈ విషయం ద్యూతారంభవేళ మీకు నేను చెప్పాను. రోగికి పత్యమూ ఔషధమూ రుచించనట్లే నాడు నామాటలు మీకు రుచించలేను. కాక పక్షాలుగల మీ కుమారులు నెమలిరెక్కలుగల పాండవులను జయించడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. మీరు మృగేంద్రాలను విడిచి సృగాలను రక్షిద్దా

మనుకుంటున్నారు. కాలమాసన్న మైతేగానీ మీకు పశ్చాత్తాపం రాదు. తన హితాన్ని కోరే సేవకుని యందు కోధం చూపని ప్రభువును భృత్యులు విశ్వసిస్తారు. ఎన్ని అపదలు వచ్చినా వారు ప్రభువును విడువరు.

సేవకుల జీవితభారాన్ని లక్ష్యం చెయ్యకుండా యితరుల రాజ్యధనాలను అపహరించే ప్రయత్నం చేయకూడదు. భోగవంచితులైన మంతులు జీవితం నిర్వహించలేక విద్వేషులతో కలుస్తారు. తమ ప్రభువును విడిచిపెడతారు. ఆదాయవ్యయాల ననుసరించి ఉచితరీతిని వేషనాలు యిస్తూ యోగ్యులను సహాయకులుగా గ్రహించాలి. అందువల్ల ఎంతటి క్షేష్టకార్యాలైనా సాధించవచ్చు. ప్రభువుయొక్క అభిమతం గ్రహించి సకాలంలో సర్వకార్యాలు నిర్వర్తించేవాడూ, హితవునే చెప్పేవాడూ, స్వామి భక్తుడూ, సజ్జనుడూ, రాజశక్తిని ఎరిగినవాడూ ప్రభువుతో సమానుడు. రాజుయొక్క ఆదేశాన్ని పాలించకుండా ఇతర కార్యమగు్నదై అహంకారంతో ప్రభువును ప్రతికూలిస్తూ ప్రసంగించే సేవకుని ఉత్తరక్షణంలో పరిత్యజించాలి. అహంకార

కూన్యూడూ, శీఘ్రకార్యరహితుడూ, దయాళువూ
 పరిశుద్ధ, చిత్తుడూ ఇతరుల ఎరలకులొంగనివాడూ,
 ఆరోగ్యవంతుడూ, ఉదారవచనుడూ, అయిన వానిని
 దూతగా గ్రహించాలి. సౌవధానచిత్తంతో మెలిగే
 వాడు సమయాసమయాలు గుర్తించకూండా కేవల
 విశ్వాసంతో పరగృహాలకు పోకూడదు. రాత్రివేళల
 శృంగాటకాలలో నిలబడకూడదు, ప్రభువు వాంచిం
 చే ప్రీతి అభిలషించకూడదు. దుష్టులైన మంత్రు
 లతో పరివేష్టితుడై రాజు కొలువులో ఉన్న
 వ్యధు వానిమాటను ఖండించకూడదు. తన అవిశ్వా
 సాన్ని ప్రకటించకూడదు. ఆ సభలో ఆసీనుడై
 ఉండడమే శ్రేయస్కరం కాదు. ఏదో యుక్తితో
 సభనుండి నిష్క్రమించాలి. దయాహృదయుడైన
 రాజుతో వ్యభిచరించే ప్రీతో, పుత్రులతో, సోదరులతో
 రాజోద్యోగులతో, పసిపిల్లలుగలవిధవతో, సైనికు
 లతో అధికారం కోల్పోయినవారితో, ఇచ్చిపుచ్చు
 కోనే వ్యాపారాలు సాగించకూడదు. ఉత్తమకుల
 మూ, శాస్త్రజ్ఞానమూ, ఇంద్రియనిగ్రహమూ, పరా
 క్రమమూ, దానశీలమూ, కృతజ్ఞతాస్వభావమూ,
 మితభాషిత్వమూ గల పురుషులు ప్రపంచంలో కీర్తి

పొందుతారు. నిత్యస్నాతుడి కివన్నీ లభిస్తాయి. బలరూపాలూ, ఉజ్జ్వల దేహకాంతి, కోమలస్వభావమూ, మధురకంఠమూ, సుగంధదేహమూ, పవిత్రాచారమూ, సౌకుమార్యమూ, శోభా, సుందరస్త్రీజన పరిచయమూ, నిత్యస్నాతునికి చేరుతాయి. మిశంగా భుజించేవానికి బలంతోపాటు సుఖమూ, ఉత్తమసంతానమూ, ఆరోగ్యమూ, ఆయుర్దాయమూ లభిస్తాయి.

సోమరి, అమితభక్షకుడు, సర్వజనవిరోధి, మాయావిదుడు, క్రూరుడు, దేశకాలజ్ఞానశూన్యుడు, నిందితవేషాలు ధరించేవాడు వీరిని మన ఇండ్లలో ఉండనివ్వరాదు. దుఃఖంలో ఉన్నా కృపణుడూ, మూర్ఖుడూ, నిందస్వభావుడూ, ధూర్తుడూ, అరణ్యవాసీ, నీచసేవకుడూ, దయారహితుడూ, కృతఘ్నుడూ, వైరీ అయినవారి సహాయం కోరకూడదు. ప్రమాదపరిస్థితులు కల్పించేవాడూ, క్లేశకరుడూ, అసత్యవాదీ, స్నేహితుడూ, అస్థిరభక్తుడూ, స్వాభిమానీ అయినవానిని సేవించరాదు.

ధనం సంపాదించడానికి సహాయమవసరం. సహాయకుడు ధనాన్ని వాంఛిస్తాడు. ఈ విధంగా

వీరిమధ్య ఒక అనుబంధం ఉన్నది.

పుత్రులను కని వారిని ఋణముక్తులను చేసి వారి జీవితానికి ఉచితమైన ఏర్పాట్లు చేయాలి. తన కుమార్తెలకు యోగ్యులైన వరులతో పెండ్లిండ్లుచేసి మునివృత్తిని గృహించి జీవించాలి. సర్వప్రాణి హితకరమై ఆత్మసుఖదాయకమై ఉండే పనిని నిష్కామదృష్ట్యా ఈశ్వరార్పణ బుద్ధితో చెయ్యడమే సర్వసిద్ధులకూ మూలము. ఎవని పరాక్రమ ప్రభావ ఉద్యోగ తేజశ్శక్తులు ప్రవృద్ధ మవుతూంటాయో వానికి జీవితనిర్వహణమీద భయం కలగదు. మీరిప్పుడు పాండవులతో యుద్ధం చేసే దృష్టితో ఉన్నారు. ఒక్కసారి ఆలోచించండి, పాండవులతో సంగ్రామం ఇంద్రాదులకు కూడా ప్రమాదమే.

ఉద్యోగపూర్ణమైన జీవితం కీర్తిని నశింపచేస్తుంది. పుత్రసదృశులతో వైరం శత్రుకోటికి బలాన్ని కూర్చుస్తుంది. అకాశంలో వక్రంగా ఉదయించే ధూమకేతువు ఉపద్రవాలకు హేతువు. అదేరీతిగా భీష్మ, ద్రోణ, ధర్మరాజుల కోధం నాశనానికే వస్తుంది. నీ నూరుగురు బిడ్డలూ, కర్ణుడూ, పంచపాండవులూ కలిసి ఉంటే ఈ సముద్రపర్యంతధూమండలాన్ని

శాసించగలరు. దుర్యోధనాదులు అరణ్యమైతే పాండవులు వనవ్యాఘ్రాలు. అరణ్యంనుండి శార్దూలాలను పారద్రోలి వనాన్ని నశింపచెయ్యకండి, పాపైక చిత్తులూ, పరదోషపరాయణులూ పోయేవారిని పోవద్దు. స్వర్గంనుండి అమృతం చి తం కానట్లు ధర్మంనుండి అర్థం వేరుకాదు. పాపమూరుడై కళ్యాణ లగ్న విత్తుడై చరించేవాడు ప్రపంచ స్వభావాన్ని గ్రహించి ధర్మార్థకామాలు సేవిస్తూ ఇహపరాలలో ఉత్తమస్థితి పొందుతాడు. హర్ష కోధ సంజనితమైన అవేశాలను లొంగదీస్తూ ఆపదలు వచ్చిపడ్డా వ్యామోహం పొందనివాడు రాజ్యలక్ష్మిని పొందుతాడు,

మహారాజా ! మనుష్యుడు నాలుగు బలాలతో ఉంటాడు. మొదటిది బాహుబలము. అది నికృష్టమైనది. రెండవది మంచి మంత్రం. ధనసంపదలు మూడోబలం. , పితృపైతామహ సంప్రాప్తమైన దున్నదే అది సహజాతబలము. ఈ బలాలన్నిటికీ మించినది బుద్ధిబలము.

మనకు విపరీతమైన ప్రమాదాలు కలిగించే పురుషునికి దూరంగా ఉండి వానివల్ల మనకు ఏ

వీరిమధ్య ఒక అనుబంధం ఉన్నది.

పుత్రులను కని వారిని ఋణముక్తులను చేసి వారి జీవితానికి ఉచితమైన ఏర్పాట్లు చేయాలి. తన కుమార్తెలకు యోగ్యులైన వరులతో పెండ్లిండ్లుచేసి మునివృత్తిని గృహించి జీవించాలి. సర్వప్రాణి హితకరమైన ఆత్మసుఖదాయకమైన ఉండే పనిని నిష్కామదృష్ట్యా ఈశ్వరార్పణ బుద్ధితో చెయ్యడమే సర్వసిద్ధులకూ మూలము. ఎవని పరాక్రమ ప్రభావ ఉద్యోగ తేజశ్శక్తులు ప్రవృద్ధ మవుతూంటాయో వానికి జీవితనిర్వహణమీద భయం కలగదు. మీరిప్పుడు పాండవులతో యుద్ధం చేసే దృష్టితో ఉన్నారు. ఒక్కసారి అలోచించండి, పాండవులతో సంగ్రామం ఇంద్రాదులకు కూడా ప్రమాదమే.

ఉద్యేగపూర్ణమైన జీవితం కీర్తిని నశింపజేస్తుంది. పుత్రసదృశులతో వైరం శత్రుకోటికి బలాన్ని కూరుస్తుంది. అకాశంలో వక్రంగా ఉదయించే ధూమకేతువు ఉపద్రవాలకు హేతువు. అదేరీతిగా భీష్మ, ద్రోణ, ధర్మరాజుల కోధం నాశనానికే వస్తుంది. నీ నూరుగురు బిడ్డలూ, కర్ణుడూ, పంచపాండవులూ కలిసి ఉంటే ఈ సముద్రపర్యంతధూమండలాన్ని

శాసించగలరు. దుర్యోధనాదులు అరణ్యమైతే పాండవులు వనవ్యాఘ్రాలు. అరణ్యంనుండి శార్దూలాలను పారద్రోలి వనాన్ని నశింపచెయ్యకండి, పాపైక చిత్తులూ, పరదోషపరాయణులూ పోయేవారిని పోవద్దు. స్వర్గంనుండి అమృతం చితం కానట్లు ధర్మంనుండి అర్థం వేరుకాదు. పాపమూరుడై కళ్యాణ లగ్నచిత్తుడై చరించేవాడు ప్రపంచస్వభావాన్ని గ్రహించి ధర్మార్థకామాలు సేవిస్తూ ఇహపరాలలో ఉత్తమస్థితి పొందుతాడు. హర్ష కోధ సంజనితమైన అవేశాలను లొంగదీస్తూ ఆపదలు వచ్చిపడ్డా వ్యామోహం పొందనివాడు రాజ్యలక్ష్మిని పొందుతాడు,

మహారాజా ! మనుష్యుడు నాలుగు బలాలతో ఉంటాడు. మొదటిది బాహుబలము. అది నికృష్టమైనది. రెండవది మంచి మంత్రి. ధనసంపదలు మూడోబలం. , పితృపైతామహ సంప్రాప్తమైన దున్నదే అది సహజాతబలము. ఈ బలాలన్నిటికీ మించినది బుద్ధిబలము.

మనకు విపరీతమైన ప్రమాదాలు కలిగించే పురుషునికి దూరంగా ఉండి వానివల్ల మనకు ఏ

ప్రమాదమూ లేదని విశ్వసించరాదు. ప్రభువుమీద శత్రువులమీద నారీ, భోగ, సామర్థ్య, సర్ప, అయుర్దాయముమీద అధ్యయనముమీద కేవలవిశ్వాసముంచేవాడుండడు. బుద్ధిశరము వేధిస్తే వానికి వైద్యుడు ఏమనీ కాయలేడు. హోమమంత్రసూత్ర ప్రయోగా లేమీ పనిచెయ్యవు. అగ్ని, సింహ, సర్పాలను ఆలక్ష్యం చేసినా, స్వకులసంజాతులను అనాదరించినా ప్రమాదమే. అగ్నికంటె తేజస్సు కలది లేదు, అది కాష్టంలో ఉంటుంది. ఒకరు వచ్చి మధనం చేసేవరకూ అది అకట్టెను మండించదు. అంటుకంటె ఆరణ్యంతోపాటు సర్వాన్నీ దగ్ధం చేస్తుంది ఇదెంతిగా ఆత్మవంశీయులైన పాండవులు అగ్నిసద్మత తేజోమయులు, క్షమాహృదయులు. వికారశూన్యులు; కాష్టంలో వారు అగ్నిలా దాగి ఉన్నారు అంతే. వారు వృక్షాలు; నీ కొడుకులు లతలు. వారు సింహాలు; నీ కొడుకు లొక ఆరణ్యం. సింహంలేని అడవి, అడవిలేని సింహమూ నశించక తప్పదు. అని ఇంకా యిలా కొనసాగిస్తున్నాడు,

పూజనీయులు వచ్చినప్పుడు యువకులకు ఒక విధమైన భీతి ముగదు కలుగుతుంది. కాని వచ్చిన

వారిని సక్రమంగా అర్చించడంతో నవతేజం ప్రాప్తిస్తుంది. సజ్జనుడు మనగృహానికి వచ్చినప్పుడు అర్ఘ్యపాద్యాదిచ్చి ఆసనంచూపి కుశల ప్రశ్నలడిగి యవాశక్తిగా భోజనం పెట్టాలి. వేదవిదులు ఎవని గృహంలో ఈ విధమైన మర్యాదలు పొందరో వాడు భ్రష్టుడవుతాడు. వైద్యుడు, శస్త్రచికిత్సకుడు, బ్రహ్మచర్య భ్రష్టుడూ, కూరుడు, చోరుడు, భూనిహంతకుడు, సురాపాయి, సేవాజీవి, వేద వికేత — వీరు పాదప్రక్షాళనార్హులుకారు. అయినా అతిథులుగా వచ్చినప్పుడు వారికికూడా ఆ మర్యాదలు సాగాలి. ఉప్పు, పక్వాన్నము, పాలు పెరుగు, తేనె, తైలము, నెయ్యి, నువ్వులు, మాంసము, పళ్ళు, కాషాయవస్త్రాలు, గంధము, బెల్లము — ఇవి విక్రయించకూడదు. సువర్ణ, పాషాణాలను ఏకదృష్టితో చూసేవాడూ, శోక కోధరహితుడూ, సంధి విగ్రహావశ్యకత లేనివాడూ, నిందాప్రశంసలను లక్ష్యపెట్టనివాడూ, ప్రియాప్రియాలతో నిమిత్తం లేనివాడూ, ఉదాసీనుడూ, భిక్షకుడూ, అయినవానిని సన్యాసి అంటారు. అకుకూరలు, నివ్వరధాన్యము, ఇంగుళీ ఫలాలు, కందమూలాలు అహరంగా గ్రహించి మన

స్సును వశంలో ఉంచుకొని అగ్నికార్యం నిర్వర్తిస్తూ
అరణ్యవాసం చేస్తున్నా అతిధిసేవ సాగిస్తూండే
వాడు తపస్వి.

ధీమంతులకు కీడు కలిగించి తాను దూరంగా
ఉన్నానని భావించకూడదు. బుద్ధిమంతుల భుజాలు
అతి విశాలాలు. వారి బాహువులు ఎంత దూరంలో
ఉన్నా ప్రతీకారం చేసి తీరతాయి. విశ్వానపాతుడు
కానివానిని విశ్వసించకూడదు. సరేకదా విశ్వస
నీయులను కూడా అధికంగా నమ్మకూడదు. అందు
వల్ల కలిగే భయం మూలచ్ఛేదకారి. ఈర్ష్యారహి
తుడై సంపదలను నీతిశాస్త్రప్రకారం వినియోగిస్తూ
ప్రియభాషియై నారీజనరక్షకుడై వారికి లొంగకుండా
జీవించాలి. స్త్రీ గృహలక్ష్మి. ఆమె సౌభాగ్యశాలిని
కనుక గృహానికి అలంకారము. అందుచేత వారి
రక్షణ అవసరం. అంతఃపుర సంరక్షణ గృహ
యజమాని వహించాలి. గృహసంరక్షణ ఇల్లాలు
వహించాలి. గోసేవ తనతో సముడైనవాడు చేయా
లి. కృషి స్వయంగా సాగించాలి. సేవకులు వాణి
జ్యవిషయాలు చూడాలి. పుత్రులు బ్రాహ్మణసేవ
చేయ్యాలి. నీటినుండి అగ్ని, విప్రునినుండి క్షత్రి

యుడూ, శిలలనుండి లోహమూ ఉద్భవించాయి. వీని తేజస్సు సర్వేసర్వతా ప్రసరిస్తుంది. కాని ఉత్పత్తిస్థానాలదగ్గరమాత్రం ప్రశాంతంగానే ఉంటుంది. ఉత్తమకుల సంజాతుడై అగ్నిసదృశ తేజస్వియై క్షమాశీలుడై వికారశూన్యుడై చరించే సత్పురుషుడు కర్మలోని నిష్పవలె శాంతంగానే ఉంటాడు. ప్రభువుయొక్క మంత్రాంగం ఎవరూ ఎరుగకూడదు. అలా ఉండగలిగితే వాని సంపదలు చిరకాలం నిలుస్తాయి, ధర్మార్థకామాలు ఆచరించే ముందు వానిని గూర్చి ప్రస్తావించగూడదు. అవి ఆచరించి చూపాలి. అంతే. పర్వతశిఖరంమీదా, రాజభవనంలోనూ, లతాతృణాదులు లేని ప్రాంతం లోను అలోచనలు సాగించాలి. మిత్రుడు కానివాడు మిత్రుడైనా, పండితుడు కానివాడు పండితుడైనా, మనస్సును జయించనివాడు ఆలోచనలో పాల్గొనడానికే పనికిరారు. పూర్వాపరాలు పరీశీలించనిదే ఎవరిని మంత్రుగా గ్రహించకూడదు. మంత్రాంగరక్షణ భారము, కోశాగారము వారి చేతులలో ఉంటాయి. కనుక మంత్రవిషయమై బాగా యోచించాలి. ధర్మార్థకామవిషయాలు పూర్తికానిదే ప్రజలకు తెలి

యకూడదు. మోహవశుడై పాపకర్మలు చేసేవాడు
 పాణాలను కోల్పోతాడు. ఉత్తమకర్మలు సుఖదా
 యకాలు. వేదాధ్యయనంలేని విప్రుడు శాస్త్రకర్మకు
 అర్హుడుకాడు, సంధి, విగ్రహ, యాన, ఆసన, దైధీ
 భావనమాశ్రయాలు తెలియనివాడు అలోచనా పరిష
 త్తులో ఉండకూడదు. స్థితి, వృద్ధి, హృనము గ్రహిం
 చి పైన చెప్పిన అరుగుణాలు కలిగినవాడు ప్రజా
 ప్రశంసలతో ప్రభుత్వము సాగించగలడు. వ్యర్థంగా
 క్రోధమూ హర్షమూ పొందకుండా సమయాను
 సారం కార్యం నిర్వర్తిస్తూ ఆదాయవ్యయాలు పరిశీ
 లించుకుంటూ రాజలాంఛనాలతో తృప్తిపడుతూ
 సేవకులను అనుగ్రహదృష్టితో చూస్తూచరించాలి.
 విప్రుని ఉత్తమత్వం విప్రుడే గ్రహించగలడు.
 భార్య స్వభావం భర్తకు తెలుసు. మంత్రి శక్తి
 రాజుకు తెలుసు. రాజుశక్తి రాజుకే తెలుసు. చేజి
 క్కిన శత్రువును విడిచి పెట్టకూడదు. వానిని పరి
 మార్చడానికి శక్తి లేకపోతే కొంతకాలం వేచి
 ఉండాలి. శత్రువు జీవించి ఉంటే ఎప్పుడూ ప్రమా
 దమే. దేవ, బ్రాహ్మణ, వృద్ధ రోగులమీదా ప్రభు
 వులమీదా బాలురమీదా కలిగే క్రోధం తక్షణమే

ఉపసంహరింపబడాలి. మూర్ఖులను సేవిస్తూ కలహస్వభావంతో ఉండేవానిని తక్షణం పరిత్యజించాలి. ప్రయోజనరహితంగా ఆగ్రహానుగ్రహాలు ప్రసంగించే ప్రభువును ప్రజలు విడుస్తారు. మూర్ఖత్వమే దరిద్రలక్షణం. ధీశక్తి ధనసంపాదన హేతువు. సంసారచక్రభ్రమణరహస్యం విద్వాంసులే గ్రహించగలరు. విద్య, శీల, ఋద్ధి, ధన కులగౌరవాలను మూర్ఖుడు అనాదరిస్తాడు. దానశీలము, అకృత్రిమస్వభాసము, ప్రతిజ్ఞాపాలనము కలవాడు సర్వభూతాలను స్వాధీనంలో ఉంచుకోగలడు. కృతజ్ఞుడు, చతురుడు, మృదుస్వభావుడు, ధీమంతుడు ఐనరాజు ధనసంపదలతో సర్వసహాయము పొందగలడు. ధైర్యము, మనోనిగ్రహము, ఇంద్రియ సంయమనము, దయాహృదయము మధురభాషిత్యము, మిత్రవాత్సల్యము, పపిత్రాచారము ఇవి లక్ష్మీవర్ధకాలు. అశ్రీతులకు ధనాదులిప్యకుండా దుష్టస్వభావంతో కృతఘ్నుడై లజ్జాశూన్యుడై చరించే ప్రభువును పరిత్యజించాలి. తాను దోషాలు చేస్తూ నిర్దోషులకు కోపం కలిగిస్తూ చరించేవాడు విశ్రాంతి పొందలేడు. ధనధాన్యాలు పతితుల, నీచుల, ప్రమ

త్తుల స్త్రీల స్వాధీనంలో ఉంచకూడదు. జూదర్శి, బాలుడు, స్త్రీ ప్రభుత్వం సాగిస్తే ఆ దేశంలోని ప్రజలు శిలానౌకపై పయనించే మనుష్యులవలె విపత్సాగరంలో మునిగిపోతారు. అనవసర ప్రసంగాలలో కార్యాలలో జోక్యం కలిగించుకోనివారు ధీమంతులు. జూదరులు, నర్తకులు, వేశ్యలు, ఎవరిని కిర్తిస్తారో వారు మృతతుల్యులు.

మహారాజా ! తేజోమయులైన పాండవులు మహావీరులు. అది తెలిసికూడా మీరు దుష్టదుర్యోధనునిమీద మీ ఐశ్వర్యభావం విడిచిపెట్టారు. అల్పకాలంలో ఈ దుర్యోధనుడు తన ఐశ్వర్యమదంకారణంగా త్రిభువనసామ్రాజ్యం కోల్పోయిన బలివలె పతనమౌతాడు — అన్నాడు.

విదురుని ప్రసంగం సక్రమంగా ఆకర్ణించి ధృతరాష్ట్రుడు — ధీమంతుడా ! ఐశ్వర్యప్రాప్తికి దాని నాశనానికి పురుషుడు స్వతంతుడు కాడు. విధి అనే రజ్జువుతో బంధింపబడిన మానవుడు ప్రారబ్ధానుసారం నడుస్తాడు. అందుచేత ఆ విషయం విడిచిపెట్టి నువ్వు మరికొన్ని నీతివిషయాలు చెప్పు.

నేను ధైర్యంతో వింటాను- అని అర్థించగా విదురుడు ప్రారంభించాడు.

మహారాజా ! సమయం గుర్తించకుండా కాలం పరిశీలించకుండా విపరీతంగా భాషిస్తే బృహస్పతికి కూడా అవమానం తప్పదు. సాధారణంగా ప్రపంచంలో దాత సర్వజన ప్రియుడవుతాడు. ప్రియ భాషికూడా ఆ ఖ్యాతిని పొందగలడు. మంత్రోషధులతో సుఖం కలిగించేవానికి కూడా అటువంటి కీర్తి అభిస్తుంది. ఇన్నిటికీ మించిన కీర్తి సత్యవాక్కులనవల్ల చేకూరుతుంది. ఎంతటి సాధువైనా విద్వాంసుడైనా వీశాలియైనా ద్వేషస్వభావంతో ఉంటే వాని సుగుణాలు లెక్కలోనికిరావు. లోకప్రియుడు ఏపని చేసినా శోభనే చేకూరుస్తాయి.

మహారాజా ! ఈ దుర్యోధనుడు జన్మించిన నాడు వీనిని పరిత్యజించమని నేను చెప్పాను. ఈ ఒక్కడినీ విడిచిపెడితే మిగిలినవారందరూ వృద్ధిలోకి వస్తారనికూడా చెప్పాను. లేకపోతే ఇందరూ నశించక తప్పదు. భవిష్యత్తులో నాశనం కలిగించేదాన్ని ఈనాడు వృద్ధి పొందనివ్వకూడదు. ఈనాడు క్షేషకారియైనా ముందుముందు అభివృద్ధికి

హేతువవుతుందంటే దానిని పరిగ్రహించాలి.
 స్వల్పలాభం ఈనాడు లాభంగా గోచరించి అదే
 ముందు ముందు నష్టానికి హేతువవుతుందని తెలిసి
 నష్టం దానిని పరిత్యజించాలి. కొందరు గుణ
 సంపన్నులైతే మరికొందరు ధనసంపన్నులవుతారు.
 గుణహీనుడైతే ఐశ్వర్యవంతుడైనా వానిని విడిచి
 పెట్టవలసిందే— అని అనగా ధృతరాష్ట్రుడు— ధీమం
 తుడా ! నువ్వుచెప్పేది ముందు ముందు హితవు
 కలిగించేది. ధీశాలురు ఈ విషయాలను అంగీక
 రిస్తారు. ధర్మానికి జయం కలుగుతుందని నాకు
 తెలుసు. అయినా నేను నా కొడుకును విడిచిపెట్ట
 లేను— అనగా విదురుడు— ప్రభూ ! వినయగుణ
 సంపన్నుడు సర్వప్రాణీసంహారం జరుగుతూంటే
 ఉపేక్షాభావంతో చూస్తూఉరుకోలేడు. పరనిందతో
 బ్రతుకుతూ ఇతరులకు దుఃఖం కలిగిస్తూ వారికి
 వీరికి భేదాలు కల్పిస్తూ ఎవడు సంతోషిస్తాడో
 వాడు మూర్ఖుడు. ఎవనిని చూడడంవల్ల కష్టం కలు
 గుతుందో ఎవనిసాంగత్యం దుఃఖహేతువో వాని
 నుండి ఏ ఉపకారమూ పొందకూడదు. కాముకుడు,
 లజ్జాహీనుడు, శత్రుడు, పాపి మన సన్నిధానంలో

ఉండకూడదు. సౌహార్దం నశిస్తే ప్రేమ నశిస్తుంది. తత్ఫలనుభాలు కూడా క్షీణిస్తాయి. అప్పుడు నీచులు ఎదుటివారిని నిందిస్తారు. స్వల్పాపరాధా నికికూడా అనల్పకేశాలు కలిగిస్తారు నీచులు. వారిని దూరంలోనే ఉంచుకోవాలి, ఆత్మీయులపై దీన, రుగ్మ, దరిద్రులపై ఆదరం చూపేవాడు పుత్ర పౌత్రసంపదలు పొందుతాడు. ఆత్మన్నత్యం కోరే వాడు సోదరులను ఉన్నతవిధానంలో నడుపుకోవాలి. ఈ విషయాలు గ్రహించి మీరు కుటుంబ జన క్షేమం ఆలోచించండి. గుణహీనులైన స్వకులీనులను రక్షించు కోవాలి— అని నీతిశాస్త్రం చెబుతూంటే అది విస్మరించి మీరు గుణవంతులూ, కృపాపాతులూ అయిన పాండవుల విషయంలో ఎలా చరిస్తున్నారో యోచించండి. మీరు సమర్థులు పాండవులు వీరులు. వారి ననుగ్రహించి వారికి కొన్ని గ్రామాలైనా ఇవ్వండి, అది మీ యశస్సుకు ప్రధానహేతువు. మీరు వంశవృద్ధులు కనక మీ బిడ్డలను శాసించండి. నేను మీ హితంకోరి చెబుతున్నాను. ఉన్నతిని కోరేవారు సోదరులతో వైరం పెంచుకోరు. పరస్పర కుశల ప్రసంగాలతో

వాత్సల్యంతో వారు జీవించాలి. అభ్యుదయ పతనాలకు జ్ఞాతిసోదరులే మూల స్తంభాలు. వారిలో మంచివారు మనలను ఉద్ధరిస్తారు. మూర్ఖులు విపత్తులలో ముంచుతారు. మీరు పాండవులతో సఖ్యంగా ఉండి వారి రక్షణపొందితే శత్రువులు మీవైపు కన్నెత్తి చూడలేరు. విషలిప్త బాణాలు కల బోయ వానిని సమీపించిన మృగం క్లేశాలు పొందేటట్లు ధనికునిచేరి బంధుకోటి దుఃఖా లనుభవిస్తుంది. ఆ పాపం ధనికునే చేరుతుంది.

మహారాజా ! దుర్యోధనాదులు కానీ పాండవులు కానీ ఎవరుమరణించినా మీకు పశ్చాత్తాపం తప్పదు. కనక బాగా ఆలోచించండి. జీవితం అశాశ్వతమైనది. అందుచేత పశ్చాత్తాప మవసరంలేకుండా పనులు పూర్తిచేసుకోవాలి. నీతిమార్గాన్ని ఉల్లంఘించని మనుష్యుడు లేడు. శుక్రాచార్యుడొక్కడే అందుకు అపవాద. అందుచేత గతాన్ని విస్మరించి భవిష్యత్తును ఆలోచించండి. దుర్యోధనుడు ఇంతఃపూర్వం వారికెన్నో కష్టాలు కలిగించాడు. మీరు పెద్దలు కనక వానికి తగిన శాస్తి చెయ్యండి. ఈనాడు పాండవులకు రాజ్యభాగమిస్తే

మీకు కలిగిన అపఖ్యాతి తొలిగిపోతుంది. మీ
యశస్సు వ్యాపిస్తుంది. ధీమంతుల సందేశాన్ని అల
కించి వాని పరిణామం గ్రహించి ఆదరించేవాడు
కీర్తిశాలి అవుతాడు. ధీకుశలుడైన విద్వాంసుడు ఉప
దేశించినప్పుడు ఆ మార్గాన నడవకపోతే వాని ఉప
దేశంకూడా పర్యయోజన రహితమే అవుతుంది.
పాపఫలానిచ్చే కర్మలను ఆచరింపనివాడే ఘనుడు.
ధీమంతుడు రాజ్యాంగద్వారషట్కాన్ని గ్రహించి
ధనసంరక్షణేచ్ఛతో వాటిని బంధించాలి. మత్తుప
దార్ధాలు సేవించకూడదు. అధికంగా నిద్ర మం
చిది కాదు. ముఖ్యవిషయాలు విస్మరించకూడదు.
ముఖంతో నేత్రాలతో వికారాలు చూపించ
కూడదు. దుర్బుద్ధులైన మంతులను విశ్వసించకూ
డదు. కార్యకౌశలంలేని దూతను నమ్మకూడదు.
ఈ దారిని పోయినవాడు ధర్మార్థకామసేవామ
గ్నుడై శత్రువులను వశపరచుకోగలడు. బృహస్పతి
సదృశధీమంతుడైనా శాస్త్రజ్ఞానాభ్యాసమూ వృద్ధ
సేవా లేకపోతే ధర్మార్థజ్ఞాని కాలేడు. సముద్రంలో
పడిన పదార్థంపై ఆకర్ణించని వానికి చెప్పిన నీతి
వ్యర్థమవుతుంది. జితేంద్రియుడు కానివాని శాస్త్ర

జ్ఞానము బూడిదలో చేసిన హోమంవంటిది. దీమంతుడు తన అనుభవాన్ని పరీశీలించుకుంటూ పరులను వీక్షిస్తూ విద్వాంసులతో సఖ్యం సాగిస్తూ నడవాలి. వినయభావం అపకీర్తిని, పరాక్రమం అనర్థాన్ని, ఓర్పు కోధాన్ని, సదాచారం దుర్లక్షణాలను దూరం చేస్తాయి. తల్లిని, గృహాన్ని, శిష్యుని, సేవకుని, చతురంగబలాలనూ ఆహారపదార్థాలిస్తూ రక్షిస్తూ పరిరక్షించుకోవాలి. దేహాభిమానశూన్యులు కూడా న్యాయసమ్మతంగా చేకూరిన దానిని విపరీత భావంతో చూడరు. అటువంటప్పుడు వాంఛారతుని విషయం చెప్పాలా?

విద్యజ్ఞానులను సేవిస్తూ ధార్మికదృష్టితో మధురభాషియై సుందరరూపుడై మిత్రసహితుడైనవానిని రక్షించడ మవసరం. అధమకులంలో పుట్టినా ఉత్తమకులంలో జన్మించినా మర్యాద నతిక్రమించకుండా సాత్వికంగా చరిస్తూ లజ్జాశీలియైనవాడు శ్రేష్టుడు. హృదయసమ్మేళనమూ ఆలోచనా సమైక్యమూ ఏకమార్గ ప్రవర్తనమూ మైత్రికి లక్షణాలు. తృణాచ్ఛాదితమైన నూతిదరికి పోనట్లే దుర్బుద్ధులు కల వ్యక్తులజోలికి పోకూడదు. కృతజ్ఞుడు, ధర్మ

పరుడు, ఉదారుడు అనురాగహృదయుడు, జితేంద్రియుడు, సదాచారపరాయణుడు, మిత్రవత్సలుడు అయిన పురుషునితో సఖ్యం మంచిది. ఇంద్రియాలను స్వాధీనంలో ఉంచుకోవడం మృత్యువును జయించడంకంటె క్లిష్టమైనది ఇంద్రియాశ్వాలు పట్టు తప్పితే దేవతలను కూడా పడగొడతాయి. భూతదయ, దోషాన్వేషణరాహిత్యము, క్షమ, ధైర్యము, మిత్రులకు అవమానము కలుగజేయకుండుట అనేవి అయుర్వృద్ధికరాలు. నిశ్చలబుద్ధితో నష్టద్రవ్యాన్ని సంపాదించడానికి ప్రయత్నించాలి. ముందు రానున్న దుఃఖాలను నివారించగల ఉపాయాలు తెలిసినవాడూ కాలానుసారం కర్తవ్యాన్ని పాలించే వాడూ దృఢనిశ్చయంకలవాడూ అర్థలోపం పొందరు. మనోవాక్కాయకర్మలతో దేనిని సేవిస్తే అట్లే మనుష్యుని మనస్సు మరలుతుంది. అందుచేతనే మంగళవస్తువులను స్పృశించి దర్శిస్తూ చిత్తాన్ని నిరోధించి ప్రయత్నశాలియై సరళస్వభావంతో శాస్త్రా లభ్యసిస్తూ ఉండేవాడు సంపదలు పొందుతాడు. వానికే అనంతసుఖాలు లభిస్తాయి శీలసామర్థ్యం కలవానికి క్షమకంటె హితకరమైనది లేదు.

శక్తిహీనుడు క్షమాశీలంతోనే జీవిస్తాడు. అదేరీతిగా శక్తిసంపన్నుడుకూడా ధర్మవిషయాల్లో ఓరిమి కలిగిఉండాలి. అర్థానర్థాలయందు సమదృష్టి కలవానికి ఏ హానీ జరుగదు. మానవుడు ధర్మార్థవిరోధం కలుగకుండా ప్రవర్తించాలి. ప్రమత్తుడూ నాస్తికుడూ దుఃఖపీడితుడూ సంతోషశూన్యుడూ సోమరీలక్ష్మీసంపన్నులు కాలేరు. దుర్బుద్ధులు సౌమ్యులను శక్తిహీనులుగా భావించి అవమానిస్తారు. మహాదాత, మహావీరుడు, అధిక వ్రతపరాయణుడు, గుణశ్రేష్ఠుడు, గుణోపేతుడు అయినవారిని చేరడానికి అక్ష్మి భయపడుతుంది. గుణహీనులనుకూడా అది చేరదు. అయితే ఉన్మత్తయైన గోవువలె అక్ష్మి అక్కడక్కడ ఆగుతుంది.

అగ్నిహోత్రం వేదానికి ఫలం. సదాచారం శాస్త్రఫలం పుత్రసౌఖ్యమూ, రతీ స్త్రీషల్ల లభించే ఫలాలు. దానమూ భోగమూ ధనప్రయోజనం. అధర్మంతో సాధించిన ధనం పుణ్యకార్యాలకు వెచ్చించినా అది ఫలించదు. ఘోరారణ్యంలో దుర్గమ మార్గంలో విపత్ సమయాలలో సయితం అత్మబలం కలవాడు భయపడడు. సర్వదా ప్రయత్న

శీలమూ సావధానచిత్తమూ ధైర్యమూ జ్ఞాపకశక్తి
 కార్యదక్షతా కలవారు ఉన్నతిపొందుతారు. తపస్సు
 లకు తపస్సే బలము. వేదవిదులకు వేదమే బలము,
 పాపులకు హింస బలము, గుణవంతులకు క్షమ
 బలము. జలము ఫలము క్షీరము ఘృతము
 బ్రాహ్మణవాంఛాసిద్ధి గురువచనము ఔషధసేవ
 నము మూలాలు వృతనాశకాలు కావు. మనకుప్రతి
 కూలించేదానిని ఇతరులకోసంకూడా చెయ్యకూ
 డదు. అలా చెయ్యడమే అధర్మం. శాంతంతో
 కోపాన్ని, సద్వ్యవహారంతో అసాధువులను
 దానంతో లోభాన్ని, సత్యంతో అసత్యాన్ని
 జయించాలి. దురభిమాని, ధూర్తుడు, చోరుడు,
 కోధి, నారీలోలుడు, సోమరి, కృతఘ్నుడు, నాసి
 కుడు అపఖ్యాతి పొందుతారు. గురువృద్ధజనులను
 సేవించేవారికి బల యశస్సులు సిద్ధిస్తాయి. క్లेशాల
 వల్ల ధర్మోల్లంఘనంవల్ల అవమానంవల్ల లభించే
 ధనాన్ని వాంఛించకూడదు. విద్యాహీనుడు, ప్రజో
 త్పత్తిలేని రతి, తిండిలేని ప్రజలు, రాజులేని
 రాజ్యము అనర్థకాలే. అధికప్రయాణమే దేహ
 ధారికి ముసలితనం. అతివృష్టి పర్వతానికివార్ధక్య

మిస్తుంది. కామభోగవంచితురాలికి అదే వార్ధక్య కారణం. వా గ్బాణాఘాతాలే మనోవార్ధక్యం. సత తాధ్యయనశూన్యత్వమువల్ల వేదము, వ్రతనియమ రాహిత్యంవల్ల బ్రాహ్మణత్వము, బాహ్లికచేశంవల్ల పృథివి, అసత్యపరాయణతవల్ల పురుషుడు, క్రిడా పరిహాసాలవల్ల పాతివ్రత్యమూ, ప్రవాసంవల్ల స్త్రీ ములినులొత్తారు. సువర్ణంనుండి వెలువడే మాలి న్యమే రజితం. దానినుండి రాగి, దానినుండి సీసం.

మహారాజా! దీర్ఘకాలం నిద్రిస్తూ నిద్రనుజయించలేము. కామభోగాలు సాగిస్తూ స్త్రీలను జయించలేము. అధికంగా త్రాగుతూ మద్యాన్ని జయించలేము. ధన దాన్యాలతో మిత్రులు, అన్నపానాలతో స్త్రీలు, విజయంతో శత్రువులు వశీభూతులు కావాలి. మీరు లోభాన్ని విడిచిపెట్టండి. ఈ భూమండలంలోని ధన ధాన్య కామినీ కాంచన పశుసంపద లన్నీ లభించినా ఒక్కొక్కడు తృప్తిపడలేడు. అది మనిషి యొక్క స్వభావంలో ఉంటుంది, మరొకసారి తమకు నివేదిస్తున్నాను. దుర్యోధనాధులతో ధర్మ రాజాదులనుకూడా సమదృష్టితో చూడండి. అని విదురుడు తన బోధయింకా కొనసాగిస్తున్నాడు.

మహారాజా ! ఉత్తమపురుష సాంగత్యంతో
 అనాసక్తచిత్తంతో యథాశక్తిగా కృషిచేసేవాడు
 కూడా అర్థం సాధించగలడు. అటువంటివాడు విశా
 లయశస్సు సాధిస్తాడు. వాడు సర్వసుఖాలు పొందు
 తాడు. అధర్మమార్గాన వచ్చి పడే ధనరాసులను
 కాలదన్నేవాడు పాము కుబుసాన్ని విడిచినట్లు
 దుఃఖాన్ని విడుస్తాడు. అసత్యంతో జెన్నత్యాన్ని,
 మోసంతో రాజునూ, దోషారోపణతో గురువులనూ,
 అగ్రహపాతులుగా చేసుకొనేవాడు బ్రహ్మహత్యా
 సదృశపాతకు డవుతాడు. గుణాలలో దోషారోపణ
 చెయ్యడంకంటె మృత్యువులేదు. పరనిందయే లక్ష్మీ
 తిరస్కారం. ఆత్మస్తుతి, సేవారాహిత్యం, అనా
 లోచిత కార్యయత్నము, ఇవి విద్యాశత్రువులు.
 సోమరితనము మదము మోహము చంచలత్వము
 నిరంతరగోష్ఠి ఉద్దండత స్వార్థము ఇవి విద్యార్థు
 లకు పనికిరానివి. సుఖాన్ని వాంఛిస్తూ విద్యను
 అధ్యయనం చేద్దామంటే అది సాగదు. సుఖాన్ని
 విడిచిపెట్టాలి. ఇంధనాలు అగ్నికీ నదులు సము
 ద్రానికీ ప్రాణులు మృత్యువుకూ పురుషుడు కుల
 టకూ తృప్తి కలిగించలేరు. అశ ధైర్యాన్ని, యముడు

సమృద్ధినీ, క్రోధం లక్ష్మినీ, దైన్యం యశస్సునూ
సారహీనాలు పశువునూ నశింపజేస్తాయి,

మహారాజా ! కుపితుడైన విప్రుడు రాష్ట్రాన్ని
నాశనం చెయ్యగలడు.

కౌరవేశ్వరా ! కాంస్యపాత్రలు, రజితము,
మధువు, ధనుస్సు, షక్తి, వేదవిదులైన విప్రులు,
వృద్ధులైన కుటుంబజనులు, మేకలు, విపత్తులలో
పడ్డ కులీనులు సర్వదా ఆశ్రయణీయులు. అతిథి
దేవతా పూజలకొరకు వృషభ చందన వీణావా
ద్యాలు ఆజ్య మకరంద జల శంఖ సాలగ్రామ గోరొ
చన దర్పణ కాంస్యపాత్రలు (రాగిచెంబులు) సిద్ధం
గా ఇంట్లో ఉండాలి. ఇప్పుడు మరొక ముఖ్య
విషయం చెబుతున్నాను; సావధాన చిత్తంతో విను,
కామ, లోభ, భయావృత్తుడై ధర్మాన్ని విడిచిపెట్టి
జీవితాన్ని సాగించడానికి ప్రయత్నించకూడదు. ధర్మ
మే నిత్యమైనది; సనాతనమైనది. సుఖదుఃఖాలు
అశాశ్వతాలు. జీవుడు నిత్యుడు. కాని జీవకారణం
ఉన్నచే అది అనిత్యము. అందుచేత దానిని పిడిచి
నిత్యవిషయాలలో బుద్ధిని లగ్నంచెయ్యాలి. అదే
ఆనందహేతువు. ధనధాన్య సంపన్నమైన భూమండ

లాన్ని శాసించిన రాజులు నయితం నిష్క్రమణ
 వేళ తమ వెంట గడ్డిపోచగూడా కొనిపోలేరు. ఎంత
 టి బలవంతుడైనా ఈ భోగభాగ్యాను ఇక్కడ
 విడిచి పోవలసిందే. ఈ విషయం మీ రెరిగినదే.
 అయినా ఒక్కసారి స్మరణకు తేవడం నా విధి
 కష్టపడి పెంచి పోషించి రక్షించిన కుమారుడు
 ఆ తండ్రి మరణిస్తే తన చేతులతో తనే శవాన్ని
 ఇంటి వెలుపల ఉంచుతున్నాడు. అప్పటిమట్టుకు
 కొంతసేపు ఏడుస్తాడు. తరువాయి ఈదేహాన్ని ఎండు
 కట్టెలను దగ్ధంచేసినట్లు భస్మం చేస్తున్నాడు. మర
 జించిన మానవుని ధనధాన్యాలను ఇతరు లనుభ
 విస్తున్నారు, శరీరధాతువులను పశుపక్ష్యాదులు గ్రహి
 స్తున్నాయి. మానవుడు చేసిన పుణ్య పాప కర్మల ఫల
 మే వానివెంట పరలోకానికి వస్తోంది. ఫలపుష్పాలు
 లేని చెట్లను పక్షులు విడిచి పెట్టేట్లు మృతదేహాన్ని
 దారా పుత్ర జ్ఞాతులందరూ విడిచి పెడుతున్నారు.
 అగ్నిదగ్ధుడైన పురుషుని వెంట మంచిచెడ్డల కర్మ
 ఫలమే వస్తోంది. అందుచేత మానవుడు ధర్మమా
 ర్గాన చరించాలి. ఈ సర్వప్రపంచంలో అజ్ఞానాంధ
 కారం వ్యాపించి ఉంది. అది ఇంద్రియాలను మో

హం లో ముంచుతుంది. దానిని గుర్తించి మీరు మారంగా ఉండాలి. నామాటలు మీరు విశ్వసించ గలిగితే భయరహితులై ఇహపరాలలో సుఖశాంతులు పొందగలరు. ప్రభూ ! మానవజీవితం ఒక నదీ ప్రవాహం. సత్యస్వరూపుడైన పరమేశ్వరునుండి ఇది ప్రభవించింది. ధైర్యమే దీనికి ఒడ్డు. దయయే తరంగాలు. పుణ్యకర్ములే ఈనదీస్నానం చేసి తరించ గలరు. లోభశూన్యమైన ఆత్మ ఎప్పుడూ పవిత్రమైనదే. పంచేంద్రియ రూపమైన జలాలతో కామక్రోధాది మకరాలతో ఉన్న జనన మరణ రూప సంసార సాగరాన్ని ధైర్య నౌకతో దాటాలి. బుద్ధి, ధర్మమూ, విద్యా, వయస్సులలో పెద్దలైనవారికి ఆదరసత్కారాలు జరిపి ప్రసన్నులను చేసుకొంటే వారు సన్మార్గ ముపదేశిస్తారు. దానితో మానవుడు మోహంలో పడ డు. తుత్తునూ, కామాన్ని జాగ్రత్తగా రక్షించుకో వాలి. అంటే సహనశక్తి అవసరం. కర, పాద, నేత్ర, మనోవాక్కులను సత్కర్మలతో రక్షించాలి. స్నాన సంధ్యాధ్యనుష్ఠానాలూ జపతపాలూ స్వాధ్యాయమూ జలతర్పణాలూ పతిత జనరక్షణా గురు సేవా తత్పరతా సత్యవ్రతమూ కల బ్రాహ్మణుడు

బ్రహ్మలోకంలో శాశ్వతంగా ఉంటాడు. వేదాధ్యయనంతో అగ్నికార్యంతో హవిర్భాగ సమర్పణతో ప్రజారక్షణ తత్పరుడై గో, బ్రాహ్మణులను కాపాడుతూ యుద్ధభూమిలో మరణించినవాడు ముల్లోకాలూ పొందుతాడు. వేదశాస్త్రాలధ్యయనం చేసి క్షత్రియులకూ ఆశ్రితులకూ సమయానుసారం సహకరిస్తూ గార్హపత్య అహవనీయ దక్షిణాగ్నులను యజ్ఞాంతో సేవిస్తూ పవిత్ర ధూమ గంధాలను ఆఘ్రాణిస్తూ జీవించే వైశ్యుడు స్వర్గసుఖాలు పొందుతాడు.

బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్య జాతులను ఉచిత రీతిని సేవిస్తూ మనోవ్యథా రహితుడై పాపదూరుడైన శూద్రుడు స్వర్గం చేరతాడు.

మహారాజా! వర్ణధర్మాలు నీకు చెప్పాను. కారణ మేమంటేమీ వల్ల ధర్మరాజు క్షత్రియ ధర్మచ్యుతుడయ్యాడు. అది జరుగకూడదు. అందుచేత మీరు వానిని ఔత్రధర్మం మీద నిలబెట్టాలి. అది మీ కర్తవ్యం- అని విదురుడు చెప్పగా ధృతరాష్ట్రుడు- మహామంత్రి! నువ్వు సత్యమే చెప్పావు.

నా అభిప్రాయంకూడా అదే. కాని దుర్యోధనునివల్ల
నా బుద్ధి స్థిరంగా ఉండడంలేదు, ప్రారబ్ధాన్ని దాట
డానికి ప్రాణికి శక్తి లేదు. అందుచేత ప్రారబ్ధం
ముందు పురుషకారం వ్యర్థమని నేను భావిస్తున్నా
ను-" అన్నాడు.

294.52
LAP

See no. 100